Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 268 (11165) | 1979 чылдың ноябрь 21, среда | 1925 чылда үндезилеттингеен | Өртээ 2 көп.

КОМПОЗИТОРЛАРНЫҢ АЛДЫГЫ БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ СЪЕЗДИЗИ

Бистиң маадырлыг уевистиң өндүр-чаагайын мактап ырлаары, аңда төлептиг бедик уран чүүл чогаалдарын тургузары болза хөй национал-дыг совет музыка уран чүүлүнүң бедик хүлээлгези болур. Ленинчи партияның хереэнге кызыгаар чок бердинген совет композиторлар бодунуң бүгү талантызын болгаш сорук киришкинин улуска тураскаадып, турарлар.

Москвага ноябрь 20-де Кремльдиң Улуг ордузунга ажыттынган композиторларның VI Бүгү-эвилел съездизиниң делегаттары музыка уран чүүлүн улам ынай хөгжүдүрүнүң, өөн амыдырал-биле харылзааларын быжыглаарынын чугула айтырыгларын чугаалажып көрүп турар.

Чыылганнар эштер А. П. Кириленко, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. В. Капитонов, Б. Н. Долгих, М. В. Зимянин, М. С. Горбачев оларны үргүлчүлелдиг адыын часкаашкыны-биле уткаанар. Президиумга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргалының орадакчызы Т. Я. Киселев, партия, совет, хөй-иргин организацияларының төлөөлекчилери, совет музыка уран чүүлүнүн сураглыг ажылдакчылары, чогаадыкчы эвилелдерниң удуртукчулары база бар болган.

Эш Л. И. Брежневти баштадыр СЭКП Төп Комитединиң Политбюро составы хүндүлүг президиумга улуг сорук киришкин-биле сонгаан.

Съездини кириилде сөс-биле Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры композитор Д. Б. Кабалевский ажыткан.

ССРЭ-ниң Композиторлар эвилелиниң баштаар черниң отчёттуг илеткелин баштаар черниң бирги секретары Т. Н. Хренников ёылган.

(СЭТА).

СҮТТҮ КӨВҮДЕДИР

Онгу беш чылдың дөртү чылы бир ай бичии ажыг болгаш доостур. Ынчангаш республиканың түс-түс районнары күрүнеге сүт садарының планнарын күүседир дээш бүгү арга-курлавырларны дилеп, боттуг хемчеглерни ап эгелей бергеннер. Республикада бо хүннерде байдал кандыгыл?

Статистика эргелелиниң ноябрь 16-да медээзинде берип турарын ёзугаар алырга, республика бо чылын 27500 тонна сүттү садар планныг. Оон күүселдези 87,5 хуу болган. Күрүнеге ам-даа 3453 тонна сүттү садары арткан. Республикада чүгле ийи район — Бай-Тайга биле Тес-Хем күрүнеге сүт садар планнарын күүседип алган. Артканнары ам-даа күүсетпээн. Чүгле бо чижектен алгаш көөрге безин байдал дувуренчиг ышкажыл. Чоокку хүннерде Эрзин, Тожу, Өвүр районнар планнарын күүседип болур аргалыг. Ол районнар 96,8-тен 98,1 хуу чедир онаалдаларын боттандырып алгылаан.

Күрүнеге сүт садар талазы-биле Таңды район (эргелел начальниги Н. Борисенко) улуг хожудаашкыныг чоруп орар. Район чылда 5830 тонна сүт садар турган, ону эрткен он ай чартык үеним дургузында 4808,1 тоннага күүседип, дыка озалдаан. Планның күүселдези 82,5 хуу болуп турар. Каа-Хем районда (эргелел начальниги Д. Сирота) байдал база-ла эки эвес. Ол район күрүнеге 3450 тонна сүт салар планын 86,7, а Улуг-Хем район (эргелел начальниги В. Хангаев) — 87,7, Кызыл район (эргелел начальниги А. Семёнов)—87,9 хуу күүсеткилээн. Бии-Хем районнуң (эргелел начальниги А. Синчук) совхозтары чылда 6260 тонна сүт садар турган, 5387,6 тоннаны дужаган. Планның күүселдези 86,1 хуу. Арткан районнар планныг онаалдаларын 90 ажыг хуу боттандыра бергилээн.

Совхозтарда байдал база-ла чангыс аай эвес. «Шамбалыг» совхоз 500 центнер сүт садар планын 186,2, «Бай-Тал» совхоз — 154,2, «Чодураа» — 118,5, «Мурнакчы» — 118,8, «Май 1» —117,8 хуу күүсеткилээш, ам келир чылдың үлүүнде ажылдап турарлар. Ол ышкаш «Шекпээр», «Алдан-Маадыр», «Искра», «Хадың», «Чаа орук», «Х Улуг хурал», «Тере-Хөл» совхозтар планнарын күүседип алгылаан. Бо чедиишкиннер бисти өөртүп турар. Саанчылар, кадарчылар өртүзунга социалистиг чарышты эки организастап, оон түннелин хуусаазында үндүрүп, кижилерниң күш-ажылчы чедиишкиннерин демдеглеп келгениниң үре-түнделдин ындыг болганын демдеглээр херек.

Чедиишкиннерниң хөлегезинде чылар четпестер база бар. Хөй-хөй совхозтар күрүнеге сүт садарының планнарын озалдаашкынныг күүседип турарлар. Чижээ, Каа-Хем районда «Кызыл тук» совхоз 100 тонна сүт салар планының дөрттүн бир кезиинден бичии-ле хөйүн дужаган. «Бурунгаар» совхоз 50 тонна планындан 29,1 тоннаны салып, хожудап турарларның арызындан үнмээн.

Үстүнде ажыл-агыйларда мал ажылының түскай эртемнигери сүт саалдазын элбедир дээш бүгү арга-курлавырларны ажыглавас болза, хожудаашкындан үнери бергедей бээри чугаажок. Ынчангаш амдан эгелеп, хар-чам улгалып, агаар-бойдус берге болгаш шаптардазыныг байдалдарга чыгап турар апарганда, малды тургузу азыралче бүрүн шилчиткеш, оларның ажаалдазын, суггарылгазын таарыштыр тургузары — бирги чергениң айтырыы дээрзин утпас ужурлуг бис. Чүгле ынчан саалда көвүдээр, оон уламындан күрүне планы күүсеттинип болур.

УЛУГ ДУЗА

Сөөлгү үеде «Хөндергей» совхозтуң девискээринде улуг хар чагганы-биле мал кыштагладыышкынында элээн нарын байдал тургустунган. Ынчангаш совхозтуң, көдээ Советтиң удуртулгазы ниитиниң малын камгалап, кыштан хүрменди ажырып алыр талазы-биле тодаргай хемчеглерни ажылдап кылгаш, боттандырып эгелээн.

Бүгү мал коданнарын суурнуң кварталдарының чурттакчылары болгаш албан организация коллективтери шефке алгаш, улуг дузаны көргүзүп эгелээн. Оларның кылып турар ажылдары-ла хөй; коданнарының, кажаалар, серилер кырының харын эжер, кыштагларының чедир кылдымаан үүрмек септелгелерин кылыр, малдың ажаалда чемгерилгезинге бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузаар дээш оон-даа өске. Ылангыя Хөндергей ортумак школазының база дузалал школаның өөренекчилери малчыннарга улуг дузаны чедирген.

М. КАИГАЛ-ООЛ.
Чөөн-Хемчик район.

ЧЫЛ ПЛАННАРЫН КҮҮСЕДИРИНЧЕ КУРЛАВЫРЛАРНЫ МӨӨҢНЭЭР

Хүр ажырар дээш

Кыш — малчын бүрүзүнге харыысалгалыг үе. Ниитиниң малын оон хүр-менди ажырар, чаш малды чаңгыс-даа баш хоратпайн, камгалап алыр дээш ажылдаар шиитпирлиг үеним чедип келгени бо. Таңды районнуң малчыннары кыштаглаашкынче кандыг белеткелдиг киргенил, мал чеминиң курлавырын тургузуп алганы кандыгыл? Бистин корреспонденгивис Шангыр-оол Доржунуң айтырыгларынга райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол зоотехниги Мария Алексеевна Трубицына мынчаар харыылаан.

Корр: Чылыг күстүн соонда ларый улуг хар чаггаш, хат хадааш, мал одарларын чамдык черлерге хөртүктеп каалткан. Хойну оларже үндүрериңе болгаш өске-даа түүлдерге бергелер тургулады. Силериңе районда байдал кандыгыл, Мария Алексеевна?

М. Трубицына: Бергелер шынап-ла турду. Хойну эртен оларже үндүрерге харга дүжүп чыдар, харын дедир кажаазыныче дывыржыыр чорду. Оон дарый хемчеглерни ап, ажыл-агый бүрүзүнге олар шөлдерин далбыйлаарын организастап чоруттувус. Ам хойжулар берге байдалдан үнген.

Шээр мал коданнары бо чылын 158 кыштагга кыштаар. Оларның арызында 81 коланда төрүүр хой бар. Районда хойжу он бир бригаларының төптери, түс-түс коданнарда чуртталга бажыннары, хой болгаш хураган кажаалары ей-шаанда септеттинген. Ынчалза-даа «Коммунизмиң херели» совхозта ам-даа кылыр үүрмек ажылдар бар. Ону хойжулар боттарының күжү-биле кылыр доозуп турарлар.

Бистин районнуң хойжулары малдың таш төлүн камгалап алыр талазы-биле бо чылын оон бир хураганны хөйну алган. Чүс хойга онаштыр хураган алыр көргүзүглер Тока аттыг, «Коммунизмиң херели», ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтарда өскен. Тока аттыг совхозтан эрткен чыллыдан 19, межегейжилер — 21, коечетовчулар — 12 хураганны артыкка алган. Ынчангаш мал базы өзүлделиг болган.

Кыштаглаашкын — шалыпчы фронт

Корр: Кол чүве мал чеми, оон курлавырын тургузуп алыры болгай. Ниити районнуң мал чеми-биле хандырылгазы кандыгыл?

М. Трубицына: Ажыы-биле чугаалаайн. Бөдүүн мал чеми-биле хандырылгавыс багай. Район ажаап алза чогуур сигениң чүгле 37 хуузун белеткеп алган. Бисте сенаж хөй белеткеттинген. Бо талазы-биле планыбысты 160 хуу күүсеттивис. Силос, саман-биле хандырылгавыс багай эвес. Амгы хүннерде хойжу кодан бүрүзүнде адакла дээрге ортумаа-биле беш тонна бөдүүн мал чеми дужуртунген. «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң кыштагларында сенажты чедиргилээн. Белеткеп алган сенажывыстың барык 30 хуузу кыштагларда дүшкен.

Кол кичээнгейни малдың суггазын организастаарынче угландырып турар. Ажыл-агыйларда өрүмиеп кылган 31 кудук ажылдап турар. Олар бүгү малды сүт-биле доктаамал хандырып черле шыдавас. Ынчангаш аңаа немештир сүт сөөртүр машиналарны совхозтарда түскайлаан. Ам 16 машина ажылдап, сугну кыштагларда чедирип турар. Бистиң ажыл-агыйларывыс хойжу бригадалар төптеринде, кыштаглардагы электри чырын ажыглап турар. Ол чүгле «Коммунизмиң херели» совхозта чок. Бо ажыл-агыйның хойжуларынга автомагазин, товар баар таварылгалар барын хойжулар хомудап турар. Ону таарымчалыг болдурарын чедип алыр бис.

Корр: Сүт-бараан фермаларында байдал кандыгыл? Ылангыя сүттү бүдүрер, ону күрүнеге садар планнарын күүселдезиниң дугайында ону чугаалап болур силер?

М. Трубицына: Районнуң сүт-бараан фермалары кышкы байдалче шилчээн. Бүгү бода мал тургузу азыралче кирген. Амгы үеде кол күштү малдың ажаалдазынче, оон чемгерилгезинче углап, сугну, чылыткаш бээриче угландырган. Ажыл-ишчи чоруктуу Тока аттыг совхозтуң Кулузун сүт-бараан фермазында (бригадири П. Грачёв) көрүп болур. Ферманың кажаалары эки септеттинген. Оларны арыглаан, чугайлап каан. Малдың өдээн үндүрүп бүрүн механизастаан. Эрткен чылдың ноябрь 1-де турганыбиле дениээрге, сүт саалдазы күрүнеге садар чыл планнарын «Россия» совхоз биле Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязындан өскелери күүседиптер. «Россия» совхоз эъткяр угланышкынныг бода малды саар инектерже шилчилерин май-июнь айларда чоруудар турган, ону сентябрь-октябрь айларда төндүрген. Ынчангаш саалда элбек болбаан. Мында совхозтуң түскай эртемнигларинин буруузу улуг. Мал эмчилериниң ажылга харыысалга чок чоруулган Дуржулга станциязының төп фермазындан 432 саар инек зарыг болган. Ынчангаш оларны эът планынга садар ужурга таварышкан. Оон уламындан аңаа сүт саалдазы дыка кудулаан.

Корр: Саалданы көвүдедир дээш кандыг сорулга салып турар силер, Мария Алексеевна?

М. Трубицына: Планны алган соонда ону күүседирге бистиң хүлээлгевис болгай. Ынчангаш сүт саалдазын көвүдедир сорулга-биле бөдүүн чеминери малга хөөндектеп бээр, сугну чылыткаш, малга инжиртир. Оон-биле кады чурттакчы чоңдан 500 кг саржагны садып алырын организастап эгелээн бис. Ам барык-ла 100 ажыг кг саржагны садып алгаш, күрүнеге дужаптывыс. Моон соңгаар өске-даа организастыг хемчеглерни ап турган, күрүне планнарын күүседир дээш ажылдаар бис.

КОНТРОЛЬДУҢ ДЭЭШТИИН БЕДИДЕР

Дүүн Кызылга болуп эткен районнарның болгаш Кызыл хоорайның улусчу контроль комитеттериниң даргаларының, республиканың улусчу контроль комитединиң аппаратының ажылдакчыларының болгаш улусчу контроль органларының штаттан дашкаар ажылдакчыларының хуралында СЭКП ТК-ның кежигүүнүнге кандидат, СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин чүве чугаалаан.

Г. Ч. Ширшин болуунуң чугаазында республиканың улус ажыл-агыйының янзы бүрү адырларында ажыд-херектің байдалын анализтеп чугаалаан. Амгы үеде соңгаарлаттынмас сорулга — беш чыдың дөрткү чылында планныг онаалдаларны болгаш хүлээн алдынган социалистиг хүлээлгелерни чедиишкиниг күүседиринче ажылчы чоннарның кол кичээнгейни угланган турар ужурлуг дээрзин ол демдеглээн.

Күрүнеге сүт садарының планын күүседир дээш сүт саалдазын көвүдедиринче малчыннарның кичээнгейни угланган турар ужурлуг. Ынчалзада бо хүннерде ол ажылдың темпизи улуг күженишкинин үндүрерин негеп турар. Ынчангаш ажыл-агый бүрүзүнге сүт бүдүрерин көвүдедир, эът болгаш өске-даа продукцияларны белеткээриниң онаалдаларын күүседир, малдың баш санын камгалаар талазы-биле хемчеглерни ап чорудар ужурлуг.

Ону чедип алырының аргаларының барын Г. Ч. Ширшин демдеглээн. Совхозтарда янзы-бүрү мал чемнери эткен чылга дециээрге хөй белеткеттинген. Ону билдилин-биле, камналгалыг чарыгдаар херек. Бо ажылга улусчу контрольдуң ролю улуг. Көдээ ажыл-агый продукцияларын күрүнеге садарының планнарын күүседири, мал кыштаглаашкынын эрттирери-биле холбашкан бүгү-ле айтырыгларны оларның кичээнгейниң төвүнге тургузар. Хамыктың мурнуда мал чемнерин болгаш одарларны чөп ажыглаар, малды ажаапкадарарын экижидер, чем нехтериниң, кухняларның ажылын, кыштагларда коданнарның суг база өске-даа чугула чүүлдер-биле хандырылгазын доктаамал контрольдаар. Улусчу контролёрлар фермаларга учётту экижидерин, малдан чаш төлдү алырын көвүдедирин чедип алыр сорулгалыг.

Совхозтарда техника ажыттылалынга контрольду ол ышкаш күштелдиреринче Г. Ч. Ширшин хуралдың киржикчилериниң кичээнгейин угландырган. Машина-трактор парыгының камналгазы болгаш кадагалалының байдалы дээш удуртукчуларның, инженер-техниктиг ажылдакчыларының, механизаторларның харыысалгазын белидер, совхоз бүрүзүнге оларның бүгү талалыг белен чоруун чедип алыр.

Республиканың тараажылары бо хүннерде часкы хову ажылдарынга белеткелли калбартып турар. Бо улуг ажыл техника септелгезин, үрезиннерни арыглаарын, чемнишчиларга кадагалалын онза контрольга алырын улусчу контрольга хүлээндирип турар. Ажыл-агый бүрүзүнде черниң ажыглалыче кичээнгейни күштелдирери чугула.

Оон ыңай Г. Ч. Ширшин камналга чурумун күштелдирер, социалистиг өөрүү төтчеглээр болгаш оорлаар чорук-биле демисел талазы-биле айтырыгларга доктаап, капитал тудугунуң, үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылынын бөлүдүн чыылганнарга танытыгыргаан. Ол коллективтериниң мурнунда кол сорулга беш чыдың дөрткү чылының онаалдаларын чедиишкиниг күүседири болуп турар. Ону чедип алырынга улусчу контролёрлар бүгү талалыг, дуланы чедирер ужурлуг. Хөй-ниитиге даянган, боттарының ажылын идепкейлиг-дип, контрольдуң дээштиин бедидери оларның бедик хүлээлгези болур.

КӨРГҮЗҮГЛЕРИВИС ЭКИ

1979 чылдың планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш Кызылдың холушкак бараанар садыының коллективтериниң арызында калбаргаан социалистиг чарышка № 1 магазин октябрьда тиилекти болган.

Магазинде бараан ассортиментизи хөй болганындан аңаа бердинген план биче эвес. Чүгле октябрьда безин бистиң садыгжыларывыс 255 муң рубльдиң бараанын чоңга садар турган. Коллектив планны 263 муң рубль кылдыр күүсеткен.

План күүселдезин чедип алган кол арга-ларывыстың бирээзи болза чоннуң негелдезин кичээнгейлиг өөренип көрүп турарывыста. Чатыг дептерин көскү черде аскан, келген кижилер аңаа боттарының хереглээн бараанарын бижип турарлар. Ол ёзугаар баазага чатыгны киирип, садын алыкчыларның негелдезин өй-шаанда хандырарының хемчеглерин ап турар бис.

Бистиң коллективте даанган ажылынга ээ-харыысалгалыг, садын алыкчыларның хүндүткелин чаалап алган садыгжылар хөй. Оларга Н. Анохина, М. Артьянова, С. Чаш болгаш өскелер-даа хамааржыр. Бо эштер ноябрьның планын хуусаа бетинде күүседир дээш күженишкиниг ажылдап турарлар.

Б. САЛЧАК,
№ 1 магазиниң директору.

ДЕҢНЭЭРГЕ

Барыын-Хемчик районнуң «Хемчик» совхозу мал кыштагладыышкынын эткен чылдазынга бодаарга организастыг эгелээн. Дортен хире кышталарда сиген, сула, дус чедиртиген. Оон ыңай төрүүр хой кыштагларында сула, чарба четчири-биле бар.

Коданнарда суг досказрлары, оцгачалар, хөй, хураганга чем каап бээр дерит-хереклер белен. Бригадаларда быжыглаттынган машиналар сугну хүнүң-не чедирип берип турар.

Ам малчыннарны олаар ыяш база хөмүр-даш-биле хандырарын совхозта организастап турар.

А. ЕВРОП.

Кызылдың эът комбинадында чаа-чаа дериг-хереклерни тургузуп, ажылдың ажыктыын болгаш шынарын бедидер дээш боттуг хемчеглерни алган. Сөөлгү үеде компрессор цеги социалистиг чарышка эки түннелдерни чедип ап турар. Аңаа коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп хүндүлүг атты тывысканы оон хереченизи болур. Комбинаттың хоочуну В. Я. Белоусовка баштаткан эълчег он айлар түннелдери-биле мурнуку олуругда кирген. Оон удурткан эълчээ 1979 чылдың планын хуусаадан эрте күүседир деп немелде хүлээлгени алган ажылдап турар.

ЧУРУКТА: эълчег начальниги В. Я. Белоусов.

В. АМЫРНЫҢ фотозу.

Хожудап турар эргелелдиң удуртукчузунга сөс

План-графикти тургусса-даа...

Онгу беш чылдың дөрткү чылының эткен 10 айларында чурт үлетпүр эргелели планныг онаалдаларны күүседир дээш чамдык ажылдарны чоруткан. Эргелелдиң бүдүрүлгелериниң Шагаан-Арыгның район үлетпүр комбинадының коллективи планныг онаалдаларын чеднишкиниг күүседип келген. Эткен 10 айларда комбинат продукция бүдүрериниң планы 112,7 хуу, продукция сайгарарын 100,4 хуу күүсеткен. Бүдүрүлгевиң удуртулгазының талазында материал-техниктиг курлавырларны чоп ажыглаарынче сагыш салып турарындан ажыл чедиишкиниг болуп турарын демдеглээри чугула.

Ол ышкаш мебель кылыр фабрикада ажыл сөөлгү айларда экижээн болгаш фабриканың коллективи октябрьда продукция бүдүрериниң планын 113,2 хуу, сайгарарын 123,5 хуу күүсеткен. Ол бүдүрүлгеде амгы үеде байдал экижээн. 1979 чылдың планныг онаалдазын коллектив ажыр күүседиптериниң аргалары тургустунган.

Ынчалза-даа эргелелдиң ажылында четпестер, чедир шиитпирлеттинмээн айтырыглар барын маннар ужурлуг бис. Бо чылдың 10 айларында эргелел ниитизи-биле продукция бүдүрериниң-даа, сайгарарының-даа талазы-биле планныг онаалдаларын күүсетпээн. Азы 203 муң рубльдиң продукциязы чедир бердинмээн. Оон иштинде Сарыг-Септиң үлетпүр комбинадында 70 муң рубльдиң, Туранныы—62 муң рубльдиң, Чадааананыы —44 муң рубльдиң ниити продукциязын чедир бербээннер. Улусчу чогаадылганың суй белектер кылыр шенелде бүдүрүлгези 29 муң рубльдин продукциязын чедир бүдүрбээн.

Бүдүрүлгелериниң ажылынга шаптыктап турар чамдык чоптуг чылдагааннар барын айтыр апаар. Райүлетпүр комбинаттарының материал-техниктиг баазалары кошкак. 1976 чылда районнарга үлетпүр комбинаттарын организастап тургузуп турда, оларга амыдырал хандырылга комбинаттарының эргэ оран-саваларын, 1965—1967 чылларда бүдүрген эргижирээн машина-техниканы шилчидип берген. Үлетпүр комбинаттары ам бо хүннерге чедир олла техниканы ажыглап турар. Чадааананың район үлетпүр комбинадында автомашиналарга гараж чок, амыдырал хандырылга комбинатының гаражын хөлезилеп турар. А Сарыг-Септиң үлетпүр комбинадынга херек кырынга ажыглаттынмас, эргижирээн техниканы берген.

Чыл төнчүзүнге чедир бир ай ажыг хуусаа арткан. Ол үеним дургузында план күүселдезинде хожудаашкыны чайлаптыр, чылдың планныг онаалдазын күүседирин чедип алыр сорулга-биле эргелел план-графикти тургускан. Бүдүрүлгелериниң ажылынга дуалаар сорулга-биле эргелелдиң ажылдакчыларын ынаар чорудар апаар.

1980 чылда бүдүрүлгелерге чаа цехтерни тулар, эде дериишкиннерни чорудар талазы-биле хемчеглерни алырын планнап турар бис.

И. ПЕШКОВ.
Чурт үлетпүр эргелелиниң начальниги.

РЕДАКЦИЯДАН ТАЙЫЛБЫР: СЭКП обкомунуң чоокта болуп эткен бюрозунга хожудап турар бүдүрүлгелерге планныг онаалдаларын күүседирин чедип алыр сорулга-биле бүгү курлавырларны ажыглаар, арга-хемчеглерни дарый алырын айыткан.

Чурт үлетпүр эргелели (начальниги И. П. Пешков, кол инженери Б. Д. Шимит) планныг онаалдаларын күүселдезин хандырбайн келгени билдингир-дир. Чыл төнчүзүнге чедир бир айдан бичии-ле хөй үе арткан. Эргелелдиң бүдүрүлгелеринде байдал эки эвес.

Чурт үлетпүр эргелелинге 4 райүлетпүр комбинаттары (Чадааананың, Шагаан-Арыгның, Сарыг-Септиң, Туранның). Кызылдың мебель фабриказы, улусчу чогаадылганың суй белектер кылыр шенелде бүдүрүлгези хамааржыр 6 бүдүрүлгелериниң үжүнде — Сарыг-Септиң, Туранның райүлетпүр комбинаттарында, улусчу чогаадылганың суй белектер кылыр шенелде бүдүрүлгезинде планныг онаалдалар ыракта чедир күүсеттинмейн турар.

Чадааананың, Туранның райүлетпүр комбинаттары челип ап болур деңнелден куду ажылдап турарлар. Ылангыя Туранның, Сарыг-Септиң комбинаттарында күш-ажылды организастааны кошкак, бүдүрүлгенин сагылга-чурумун үрээр чоруктар, ажылчыннарны ажылдап үнери-хой. Туранның комбинадында бо чылдың бирги чартыында ажылчыннарның барык 50 хуузу (44 кижи) ажылдан үнген, а олардан 8 кижи прогул кылганы дээш ажылдан үндүрткен. А Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинадында бо чылдың бирги чартыында чылдагаан чок ажыл шагы үстүнгени ниити ажылдаан ажыл шагында 6,4 хуу чедип турар.

Байдал ындыг турбуже, эргелелдиң удуртулгазының талазындан негелдени кошкаткан болгаш бүдүрүлгелериниң план күүселдезин чедип алыры-биле арга-хемчеглерни албайн келген. Квартал санында коллегия эрттирери-биле кызыгаарлаттынып, хожудап турар бүдүрүлгелерге боттуг дузаны чедирбейн, чүгле ниити айтышкыннар бээринге өйлежип турган. Бүдүрүлгелерде план күүселдези үстүп, берге байдал тургустунуп турда-ла, эргелелдиң удуртулгазы даамайлаар хөөнден үштунмаан. Эргелелдиң начальниги И. П. Пешков, кол инженери Б. Д. Шимит хожудап турар бүдүрүлгелериниң ажылын ханызы-биле анализтеп көрбээн болгаш кандыг-даа түннел кылбаан, «Шын» солунуң редакциязы эргелел чыл планын күүселдер сорулга-биле кандыг хемчеглерни ап турар дугайында солунга бижиириг И. П. Пешковтан дилээргe, 2—3 катап хуусаанын даазаадаа, солунуң ажылдакчызы-биле ужуражырындан быдап, районче командировкадан чоруткан. Журналист үткү хүнде чурт үлетпүр эргелелиниге чеде бергеш, сантүнүү айтыраргa, кол инженер Б. Д. Шимиттин айтышкынын ёзугаар, эргелелдиң ажылының дугайында кымгаа-даа сан-түүнү көргүспес дээнин аңаа дыннаткан.

Хожудап турарлар чок ажылдаар талазы-биле чурттун мурнакчы бүдүрүлгелериниң дуржулгазын республиканың үлетпүр бүдүрүлгелерге деткип, ажылынга ол дуржулганы нептередип, чедиишкиннерлиг ажылдап турда, чурт үлетпүр эргелелиниң удуртукчулары план күүселдезин чедип алыры-биле хемчеглерни ажылдап кылбаан, ол дээш ажылчыннарның боттарысалгазын белидерин чедип албаан. А хожудаңгай ажылдыг бүдүрүлгелериниң одуруун «баштап», күрүне мурнуига өрелиг арткаш, багай ажылдааның хөйге дыынатпазы-биле сан-түүнерни чажырын турары ол удуртукчуларның арын-нүүрүнге канчап тааржырыы? Чедир кылбаан ажылы дээш ажылчыннын-даа, удуртукчунун-даа харыысалгазы дөмей. Ынчалгаш үстүнде четпестерлеп чогуур түүнелди үндүрүп, оларны партийжи, бот-шүүмүлекчи ёзу-биле көрүп, бар арга-курлавырларны ажыглап турган, ону болдурбазын чедип алыр херек.

Партийжи информация

ХАРЫЫСАЛГАЗЫН БЕДИДЕР

СЭКП Бай-Тайга райкомунун бюрозунга «Мурнакчы» совхозта парткомнун кадрлар-биле ажылынын дугайында айтырыгны чугаалашкан. Партком совхозтун специалистери болгаш бригадирлери-биле ажылды кичээнгейниг төвүнге тургузуп, оларныҢ ажылга харыысалгазын база идей-политиктиг деннелин бедидер дээш бөттүг хемчегларни ап чорутган. Олар экономиктиг болгаш партийжи өөредилгеде хаара туттунган. Специалистер политшколаларнын пропагандистери болгаш лекторлар, политинформаторлар, агитаторлар болуп, ажылчыннар ортузунга политмассалыг ажылдарга идепкейлиг киржип келген.

СпециалистерниҢ политбилиин бедидип, оларны партиянын хүрээлениҢе киирип алыр талазы-биле ажылды партком, бригада парторганизациялары сөөлгү чылдарда эжижиткен. Амгы үеде совхозта 33 специалистиг 12-зи СЭКП кежигүннери. Олар шупту партийжи даалгаларлыг. Чамдык специалистерниҢ, бригадирлериҢ отчёттарын партия хуралдарынга дыннаан.

Ынчалза-даа парткомнун кадрлар-биле ажылында улуг четпестерниҢ барын бюрога демдеглээн. Совхозтун экономиказынын кол адырлары — мал, чер ажылдарын хөгжүдериҢе дээди эртемниг кадрлар чугула негеттиниҢ турар. Ындыг турбуже совхозга үүгле чаңгыс дээди эртемниг специалист бар. Специалистер барык шупту тускай ортумак өөредилге черлерин дооскан кадрлар, оларныҢ саны 20 кижи. Артканнары практика-биле ажылдап чоруур, түр курстар дооскан кижилер. Тускай ортумак эртемниг кадрлардан чаңгыс-даа кижи болдунун билиин бедидери-биле дээди өөредилге черлериҢе бот-өөредилге-биле өөренмейн турар.

Совхозтун акша-хөрөнгизи-биле кадрлар өөредип алырыҢе партком сөөлгү чылдарда сагыш салып турар апарган. Эрткен чылдан бөөр АлтайныҢ кедээ ажыл-агый институтунда, КрасноярскиниҢ кедээ ажыл-агый техникумунда, МинусинскиниҢ бухгалтерия школазында шупту 6 кижи өөренип турар. Ынчалза-даа ол эвээш. Школачылар ортузунга профориентацияны куштелдирип, оларныҢ кедээ ажыл-агый талазы-биле тускай мергежил шилип алырынга дузалаар ажылды совхозтун тускай эртемниглери четпес чорудуп турар.

СпециалистерниҢ даандырган ажыл-херек дээш харыысалгазын бедидер талазы-биле ажылды партия организациялары, дирекция чедир организаставайн келген. Олардан перспективтиг чогаадыкчы планнарны негевейн турар. Оон уламындан мал болгаш чер ажылынын продукциларын көвүдедир сорулгаларга дүүштүр ангы-ангы участоктарга дуржулга кылып турар чаңгыс-даа специалист чок, олар боттарынын инициативазы, чогаадыкчы чоруу-биле чугула айтырыгларны кодуруп шидавайн турар. А совхозтун мурнунда мал болгаш чер ажылын эртемге үндезилеп хөгжүдер дээш шиитпирлөө чогуур айтырыглар хөй. Сөөлгү чылдарда совхозтун хөй, өшкүзүнден ап турар түгү эвээжеп, шынары кудулаан. Бо чылын күрүнеге 40 тонна дүк дуужаар планныг үүгле 72 хуузун күүсеткен. Ажыл-агыйга өскүкир, суткур малдарны ангылап өстүрбейн турар. Чер ажылынын культуразы ам-даа чогуур деннелде тургустунмаан.

Совхозта кадрлар-биле ажылда өске-даа четпестерни бюрога бүгү талалыг сайгарын чугаалашкан, ону эжижиринин хемчеглерин айыткан доктаалды хүлээп алган.

ТОДАРГАЙ УДУРТУР

Районнун XXVI партконференциязынын доктаалын күүседир талазы-биле «Россия» совхозта партбюронун ажылынын дугайын СЭКП Таңды райкомунун бюрозунга чугаалашкан.

Партбюро (секретары Х. С. Маадыр) партийжи организакчы болгаш идеологтуг ажылдын стилин болгаш методун улам ыңай сайзырааргайжыдар, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкуунун бүгү участоктарынга партийжи удуртулганын деннелин бедидер дээш элээн ажылды кылганын бюро демдеглээн. Парторганизацияның даймычы чоруу бедип, ажылды план өзүгаар чорудуп, социалистиг чарыштыг удуртуун, парторганизацияның херек эмгелелин элээн эжижиткен. Хүлээп алган шиитпирлер күүседезин контроль-даар, партболуктеринің ажылын удуртур талазы-биле ажылче кичээнгейни күштелдирген.

Ынчалза-даа партбюро ажыл-агыйжы болгаш кижизидилге ажылын шиитпирлээринге күш-ажылчы коллективтерниҢ ролүн чогуур деннелге кедурбейн, бергелерни ажып эрторинче коммунистерниҢ күжүн четпес мобилизастап турарын бюро демдеглээн. Оон уламындан совхозтун төп СБФ-зи болгаш өске-даа чамдык коллективтер планныг онаалдарны күүсетпейн турар.

Парторганизацияның хүрээлениҢ өстүрер, ылангыя кол мергежилдиг ажылдакчылары—малчыннарны, механизаторларны партияга хүлээп алыр талазы-биле ажылды четпес чоруткан.

Күш-ажылчы коллективтерге организакчы болгаш политиктиг ажылды күштелдирип, партболуктериҢ болгаш коммунистериҢ авангардчы ролүн бедидериниҢ, хөй-ниити организацияларынга партийжи удургулганы эжижиринин, культура болгаш амыдырал айтырыгларынче ханыдаарынын сорулгаларын айыткан доктаалды бюро хүлээп алган.

БИР ХҮННҮҢ СЕМИНАРЫНГА

Улуг-Хем районда партияның 22 эге организацияларынга (парткомнарны санаваска) отчёт-соңгулдалыг хуралдар организастыг, бедик деннелге, коммунистериҢ идепкейлиг киржилгези-биле эрткен. Ол хуралдарга учётта турар коммунистериҢ 96 хуузу олуржун, 136 кижи санал-оналды берген. Райулетнур комбинадында, суггарылга системазының эргелелинде, дугаары 2 КМК-да, АТБ-де болгаш өске-даа эге организацияларда отчёт-соңгулдалыг хуралдар ханы аңализтиг эртип, коммунистер партийжи-организастыг болгаш идеологтуг ажылды улам ыңай эжижиринин талазы-биле тодаргай санал-оналдарны бергилээн. Ол хуралдарга коммунистериҢ кылган шүгүмчүлелдиг санал-оналдарын түннеп көрүп, моон соңгаар ап чорудар хемчеглерни ажылдап кылып турар.

Бо дугайында тодаргай фактыларны районда партия эге организациязының секретарьларының бир хүннүн семинарынын киржикчилеринге дыннадып, оларын моон соңгаар чорудар ажылының эрга-методу-биле таныштырган. Семинарны СЭКП райкому организастаан.

Семинарнын киржикчилери эге организацияларга отчёт-учётту канчаар тургузарының, партия эге организацияларынга документилер-биле ажыл, херек эмгелелиниҢ культуразын бедидер, партияга хүлээп алышкын болгаш коммунистериҢ персоналдыг херектерин канчаар бижин тургузарының талазы-биле СЭКП ТК-ның Саавырының негеделери-биле танышкан.

Хожудап турарлар чок ажылдаар

ЧАРЫШТЫҢ ЧАҢЧЫЛДАРЫН УЛАМЧЫЛААР

Социалистиг чарыш күш-ажылчы кижилериин өзүлүг чогаадыкчы болгаш тургузукчу күжү болу берген. Коммунистиг субботниктерин эртиреринге чаңчылы ам чартык чүс чыл ажыр үргүлчүлеп келген. Үжен чылдарда улуг-улуг тудугларның араазында чарыш нептереңгей турган. Оон соонда шалыпчыларнын болгаш стахановчуларнын шимчээшкини калбарган. Коммунистиг күш-ажылдын коллективи болгаш шалыпчызы хүндүлүг аттар дээш чарыштыг чурттун мурнакчы будурүлгелери эгелээн соонда, ол шимчээшкин базала бүгү чуртка калбарган. А сөөлгү чылдарда нептерээн 5 чыл планын эвээш составтыг бригада-биле күүседири, күш-ажылчы эстафета, продукцияны брак чок кылдыр бүлүрери дээш шимчээшкинней — база-ла социалистиг чарыштың чаа хевиридир. Ажылчыннарның өзүлүг чогаадыкчы, сорук киришкиниг күш-ажылынга чарыштын ол болгаш өске-даа хевирлери санап четпес экономиктиг ажыкты берип, бистин коммунистиг тургузуушкунвуска күчүлүг идиг боон турар.

Бистин тудуг эргелели ростовчуларның хожудап турарлар чок ажылдаарынче кыйгырыын изин-биле деткип, оларның бо чаагай сорулганы күүседирин канчаар чедип ап турарын өөренип эгелээнинериҢ бирээзи. Эргелелдің партия организациязы чарыштың ужур-дузазын, оон чаа-чаа хевирлериниҢ дугайын колдектив кежигүннериҢе чедир тайылбырлап, ону чогуур деннелге организастаарынче улуг кичээнгейни салып турар. Бистин коллективте колдуунда-ла аныяктар ажылдап турар. Ынчангаш комсомол организациязының ажылындан будурүлге түннелдери улуг хамаарылалыы биллингир.

48-ки тудуг эргелели хоорайга болгаш республикага-даа чарыштын мурнуку олдуруун эвээш каш удаа эвлеп келген. Онгу беш чылдың дөртку чылының үшкү кварталында тудуг организацияларының араазында социалистиг чарыштың биоги черин эвээш болгаш СЭКП обкомунун, республиканын Министрлер Чөвүделинин, профобличөвүделдин болгаш ВЛКСМ обкомунун шилгилер Кызыл тугу-биле шаннаткан. Бедик шаннаалга соорук кирген шеверлекчилер боттарынга белиткен чаа хүлээлгени ап, беш чыл планын хүүсаалаш эрте күүседирин шиитпирлээн. Планныг даалганы, болгаш социалистиг хүлээлгени чедишкиниг күүседиринге ростовчуларның хожудап турарлар чок ажылдаар талазы-биле эгелээшкининиҢ үжүр-дузазы улуг.

Ростовчуларның эгелээшкинин деткиир болгаш В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнде бөөр 110 чыл болурунга үткүштүр беш чыл планын күүседирин М. В. Сафроновановың, Р. Ф. ГригоровичниҢ болгаш Е. С. Бизяеванын бригадаларының коллективтери шиитпирлээн. Коммунистиг күш-ажылдың деп бедик аттыг ол бригадалар ыңдыг күжеиишкиниг хүлээлгени алырда, боттарының шыдаар аргаларын санап көргеш, курлавырларны долузу-биле ажыглаар, чарыштын дээштинин чедип алырын шиитпирлээн. Ол бригадалар бо хүннерде 1980 чылдын апрель айының үүлүүде ажылдап турар.

Үстүнде айыткан бригадалар коллективтериниҢ эгелекчи саналын хоорай Совединин депутады коммунист В. Б. Борбак-ооллун бригадазының кежигүннери бир дугаарында деткээн. Ол бригада сөөлгү үш чылда социалистиг чарыштың мурнуку олдуруун эвлеп, коммунистиг күш-ажылдын коллективи деп хүндүлүг атты чедип алган. Бригадирнин бодунун санап турары-биле алырга, онгу беш чылдың планын коллектив дөрт чыл беш айларның иштинде күүседип шыдаар аргалыг. Бригадада колдуунда-ла хоорайның дөрт дугаар профтехучилищезинин доозукчулары аныяк кыстар ажылдап турар. Бригадир болду аныяктарны профессиялар улам хандыкшыдар, оларны чүгле ажылынга эвес, харын база амыдыралынга-даа деткиринче улуг кичээнгей салып турар.

Хожудап турарлар чок ажылдаарын чедип алырынга кижилерни, ылангыя аныяктарны, боттарының харылаг турар участоктары дээш, хүүда планның салым-хүүзү хээш харыысалганы медерел билириниҢе кижизидери чугула. Ону бистин эргелелдин администрациязы, партия, комсомол болгаш профэвилел организациялары-даа эки билип турар. Аныяктарны эки ажылдап, план күүселдезин чедип алырыҢе кыйгырарындан ангыда, оларны бот-тывынгыр уран чүүлде хаара тудуп, янзы-бүрү болгумнеге хандыкшылары база улуг ужур-дузалыг. В. Б. Борбак-ооллун бригадазының кежигүннери база ында калбаа-биле киржип турар.

Будурүлгеге коммунистериҢ болгаш комсомолчуларның мурнакчы ролүн хандырары кол айтырыг. В. Б. Борбак-ооллун бригадазында 3 коммунист, 17 комсомолчу эки эгелээшкиннериниҢ, мурнакчы дуржулганың эгелекчилери боон турар. Олариың үлегери артканнары эдерип, хүн, ай болгаш квартал даалгаларын долдур болгаш ажыр күүселдирин чедип ап турарлар. Чогум-на оон ужурунда бригада кежигүннериҢ эргелелдин мурнакчы бригадаларының чыл планын хүүсаадан эрте күүсеткеш, планга немештир 180 мун рубльдин тудуг-монтаж ажылдарын кылыр, В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнден бөөр 110 чылын күш-ажылчы чедишкиниг үткүүр дугайында эгелекчи саналын бүрүүнү-биле деткээн.

Бо хүннерде 48-ки тудуг эргелелинде хожудап турарлар чок ажылдаар дээш өөрүмчээшкинде иниитээн-биле 250 ажыг кижилиг сес бригада хаара туттунган. Бо талазы-биле ажылдын боттуг түүнелдерни чедип алырыбиле эргелелдин партия организациязы комсомол комитети-биле кады эргежок чугула хемчеглерни дыннаан кылган, көску агитацияның салдарын улгаттырарын, политмассалыг ажылдарны калбартырын шиитпирлээн.

Бо чылын бистин эргелел 5 чуртталга бажынын, тодаргайларга, 537 квартиралларны, санэпидстанция бажынын, Элегес-Аксы суурда чуртталганын 4 бажыңнарын ажыглалга киирген. Бо хүннерде бүгү күштү ажыглалга киирер тудугларже угландырган. Олар дээрге 280 орунуг уруглар сады, № 19 бажың болгаш хаваан азыраар комплекс-тир. Бо тудугларны шеверлекчилер 1980 чылдын бүдүүзүнде ыяап-на ажыглалга киирер дээш ажылдап турар.

В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнден бөөр 110 чыл болурун күш-ажылчы чедишкиннер-биле үткүүр, ростовчуларның хожудап турарлар чок ажылдар аргазын калбаа-биле ажыглаар дугайында М. Сафроновановың, Р. ГригоровичниҢ болгаш Е. Бизяеванын эгелээшкинин СЭКП хоорком-унун бюрозу чүүлдүг деп көргеш, ону нарысыалдын тудуг организацияларынга нептерелдин сүмелээн. Ону херек кырында базыткаары бистин эргелелдин шеверлекчилериниҢ күндүлүг хүлээлгези болур.

И. СЕРМАВКИН,
48-ки тудуг эргелелинде парторганизация секретары.

БҮГҮ КҮШТҮ ПЛАН КҮҮСЕЛДЕЗИНЧЕ

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутады, комсомолчу-аныяктарның коммунистиг күш-ажылдың бригадазының бригадири Раиса Фёдоровна Григорович бригадазының ажыл-херээнниҢ дугайында мынчаар чугаалаан.

Ростовчуларның «Хожудап турарлар чок ажылдаар» деп эгелээшкинин № 48 тудуг эргелелинин бригадалары шупту-зу деткээш, социалистиг чарышта киржип, ажылдап турарлар. Ынчангаш бригада бүрүзү-ле бедиткен социалистиг хүлээлгени алгылаан. Бригадаларның хөй кезин социалистиг хүлээлгелерни ажыл-херекке боттандырып, чедишкиниг күүседип турарлар. Оларга М. Сафроновановың, Е. Бизяеванын, А. Ельшовановың, М. Аракчаанын, А. ГорбачевскийниҢ, В. Борбак-ооллун, П. Оюнунун, Л. Мязинановың болгаш оон-даа өске бригадаларны хамаарыштырып болур.

Бедиткен социалистиг хүлээлгени алыры, эки эгелээшкинин деткиири дээрге ажылдың түннелин эвес-ле болгай. Ол дээрге күрүне планынга немештир планны улам улгаттыр ап, оон күүселдези дээш харыысалганы бедидери, эки көргүзүглерни чедип алыры дээш демисежири-дир. Ынчангаш бистин эргелелде социалистиг чарыштың негелделерин тодазы-биле ажылдап кылган. Кажан чарыштын түннелин үндүрүп турда, ол негелделериҢ пункт бүрүзүн бригада канчаар күүсеткенин барымдаалаар. Ында бригада кежигүннериниҢ прогул болдурбазын, ажылдың шынарын, хөй-ниити ажылынга киржилгезин болгаш оон-даа өске үүлдерни киирген. Бригадага күш-ажылды шын организастаары, кижилер-биле ажылды чоруда-ры — бригадириҢ ажылыдыр. Бистин бригадавыста колдуунда-ла аныяктар. Оларны ажылга, коллективизмге өөредири чугула. Бригадазының ат-алдары, кылган ажылдың үре-түннелдин, шынары дээш бот-харыысалганы кижи бүрүзүнге билиндирип, тайылбырлаары негеттинер. Ол дээрге чаңгыс хүннүн ажылы эвес-ле болгай, бригада-биле доктаамал ажылдаар апаар. Бригада дээрге-ле улуг эвес-даа бол, база бир коллектив, ол коллективти чаңгыс демниг кылдыр каттыштырып ыңдыг-ла белен эвес. «Кижи бүрүзү коллектив, а коллектив кижи бүрүзү дээш» деп принцип-биле ажылдап, чурттап турар бис. Тодаргайлап чугаалаарга, коллективке кижизидилге ажылын чогуур деннелге тургузары болур.

Бригаданың ажылынын түннели кандыг болуп турарын ам көрээлиҢер. Эрткен 3 чыл 10 айларның дүргүзүнде 183 мун рубльдин тудуг-монтаж ажылдарын кылыр планныг турган, херек кырынга 209.2 мун рубльдиин кылдывыс. Ол дээрге бригадавыс ам 1980 чылдын апрельдин үлүүнде ажылдап турары-дыр. Бригаданың комсомолчу аныяктары чедишкиннерге улам-на сорук кирген, ажылдың темпизин кошкатпас болгаш пландан ажыр хөйнү кылырын чедип алыр сорулганы салдывыс. Кады ажылдап турар эштериВис Е. С. Бизяеванын, М. В. Сафроновановың болгаш бистин бригадалар чаа хүлээлгени алганнар. В. И. ЛенинниҢ төрүттүнген хүнүнден бөөр 110 чыл болурунга үткүштүр онгу беш чылдың планныг онаалдазын күүседирин шиитпирлээн бис. Ону күүседири ындыг-ла белен эвес. Соок кыш дүшкен болгай. Ажылга бистен хамаарышпас шаптыктар бо-ла тургустунуп келир. Ылангыя кышкы үеде ажылдаар объект белен эвес, чылыг кииртинмээн болур таварылгалар бо-ла турун келир-дир. Бистин бригада дөртку микрорайонда харылзаа ажылдакчыларынга № 19 бажында ажылдап туру. Ында чылыгны киирген, ажыл шуудаан. А бөжүдулга бажынында чылыг ам бо хүннерге чедир кииртинмээнинден Е. Бизяеванын бригадазы аная штукатура ажылдарын эгелээр аргазы чок, манап турар. Бешки микрорайонда 280 олуттуг уруглар садында шеверлел ажылдары бедик темпбиле чоруттунмайн турар, чүге дээрге объект кышка четче белеткеттинмээн, ылангыя бирги каңдында сөөлгү хүннерге чедир-ле соок болуп турду. Мындыг байдалдар ажылды саададып, планныг онаалдаларын күүселдезин үстүрүнге чедирер болгай. Моон алгаш көөрге, хожудап турарлар чок ажылдаарын чедип алырда, бүгү-ле курлавырларны ажыглаар, ажылды бүгү талалыг эжижидер дээш аргахемчеглерни алыры негеттинер апаар-дыр.

Бригадавыста шупту 17 кижи бар. Олар шупту-ла кызымак, эки ажылдап турарлар. Кижи бүрүзү бодунга онаашкан үлүг-нормазын күүседип турар. Бо чылдың эрткен он айларында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бригада 113.9 хуу күүсеткен. Ол дээрге бригадада кижи бүрүзү нормазын ортумаа-биле 13,9 хуу ажыр күүседип турар-дыр. Ылангыя Валя Дыртык, Аня Куулар, Людмила Бортулёва, Саша Арбачакова, Аня Шереме, Таня Монгуш олар эш-өөрүнге эки үлегерни көргүзүп, кызымак ажылдап турарлар.

Бистин мурнувуста салдынган соруда, хүлээлге-даа улуг. Ону күүседиринче бүгү-ле күжүвүсту салып ажылдаар бис.

КОНФЕРЕНЦИЯ БОЛГАН

«Билиг» ниитилелиниҢ Кызыл район организациязының конференциязы болуп эрткен. Район ниитилелиниҢ баштаар чериниҢ отчёттуг үеде кылган ажылының дугайында илеткелди «Билиг» ниитилелиниҢ район организациязының харыысалгалыг секретары Л. М. Аракчаа кылган.

Илеткелчи болгаш санал берген делегаттар «Идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды улам ыңай эжижилер дугайында» СЭКП Төп КомитединиҢ доктаалының негеделериҢе дүүштүр лекторлар кандыг ажылдарны чорудуп турарын чугаалап, ында четпестерни шүгүмчүлээн, моон соңгаар кылыр ажылдарны тодаратканнар.

«Билиг» ниитилелиниҢ район организациязының чаа составын конференция соңгаан.

Район организациязының бирги орсакизастыг пленумунга «Билиг» ниитилелиниҢ район организациязының баштаар чериниҢ даргазынга СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кидизинин эргелекчизи В. Ш. Сатты, харыысалгалыг секретарынга Л. М. Аракчааны соңгаан.

Д. ЧЫМБА.

ЧАА БҮДҮРҮЛГЕ АЖЫГЛААЛДА КИРГЕН

Волгоградтын «Каустик» будурүлге каттыжышкынында хладоннар будурер талазы-биле чуртта эн улуг комплексти тутган. Оларны соодулга техниказында ажыглап турар. Хладоннарның баштайгы бөлүүн чаа технология өзүгаар белеткеп үндүрген. Продукт будурүлгезинин бүгү чорудулгазын автоматчыткан. Комплекстин тудугжулары болгаш монтажниктери тудугну планныг хүүсаазындан бир чыл эрте дужааганнар. Ол комплекстиҢ ажылчыннары Октябрьның 62 чыл байырлалынга чедир будурүлгени төлевилээн күчүзүнге чедирер дээн хүлээлгезин чедишкиниг күүсеткеннер.

ЧУРУКТА: хладоннар будурер комплекс.
Э. КОТЛЯКОВТУҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

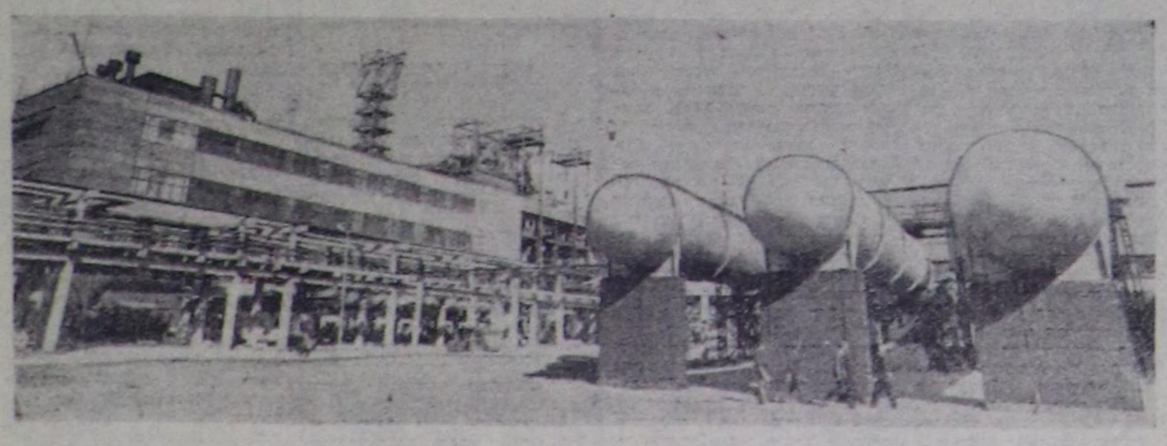

БистиҢ консультациявыс

ПЕНСИЯ ТЫПСЫРЫ КӨРДҮНГЕН

1978 чылдың июль 6-да хүлээп алдынган «Колхозчуларның пенсия хандырылгазын улам эжижидер дугайында» ССРЭ Хоойлузунда колхозчу чораннарга пенсия тыпсыр чурумда чамдык үүлдериҢ талазы-биле тайылбырлап бээрин дилээн чагаалар редакцияга кээп турар. Ол дугайында Кызыл хоорайның социал хандырылга килдизинин улуг инспектору Н. А. Птицынаның харыызын моон адаанда парладывыс.

«Колхозчуларның пенсия хандырылгазын улам эжижидер дугайында» ССРЭ Хоойлузун өзүгаар 1980 чылдың январь бирден эгелеп, колхозтарга азы совхозтарга, күрүненің база өске-даа будурүлге черлериҢе, организацияларга, албан черлериҢе колхозтар кежигүннериҢе таарыштыр көрдүнген байдалдарга болгаш норма-чижектерге ажылдаарының эргежок чугула стажтыг ажылдаан колхоз кежигүннери чораннарга пенсиялар тыпсырын; колхоз кежигүннериҢе назылап кырааны дээш 1-ги болгаш 2-ги бөлүктүн инвалиди, а ол ышкаш азырадыкчызын оскунганы дээш пенсияларның эн эвээш хемчээлин бедидерин; бирги бөлүктүн инвалиди колхозчуларның ап турар пенсияларына оларны ажаары дээш немелдеин бирги бөлүктүн инвалиди ажылчыннарга болгаш албан-хаакчыларга доктааткан хемчээл болгаш корум-чурум өзүгаар доктаадырын көрүп турар.

1980 чылдың январь 1-ден эгелээш, шаанда колхоз кежигүннери чораннарга болгаш оларның өг-бүлелериҢе тыпсыр пенсияларны колхоз кежигүнү боон турарларга болгаш оларның өг-бүлелериҢе пенсия тыпсырының чурумун өзүгаар доктаадыр.

Колхозтардан херек кырында үнген (коллективизацияның баштайгы чылдарында колхозка кирген болгаш назылап кыраанының азы инвалид болганының уржуудан ацаа ажылдавайн барган) кижилерге пенсия доктаадырда кызыгаарлаашкынны 1980 чылдың январь 1-ден эгелеп күш чок болдурган.

Хоойлу өзүгаар алгаш көөрге, 1980 чылдың январь 1-ден эгелээш, колхоз кежигүнү чораан кижилер пенсия алыр дугайында билдириишкин киирген хүнүнге чедир кежигүн боон турар бе, азы чок бе дээрзи хамаан чокка 1964 чылдың Хоойлузун өзүгаар пенсия алыр эргелиг. Ол ышкаш колхоз баштаар чериниҢ азы колхозчуларның ниити хуралының шиитпирлерини өзүгаар колхоз кежигүнүнден үнген кижилер база пенсия алыр эргелиг болур. (Чижээ, 1923 чылда төрүттүнген Андреева колхозка 1940 чылдан 1952 чылга чедир ажылдаан, оон соонда 2-ги бөлүктүн инвалиди апаргаш, хоорайже көже бергени-биле холбаштыр оон киирген билдириишкинин өзүгаар колхоз кежигүнүндеи үндүрген, оон соонда ол бажыңына чагыг ап, 3 чыл улаштыр ажылдаан. Андреева 2-ги бөлүктүн инвалиди болбушаан, инвалид кижиниҢ назыхары өзүгаар ажыл стажы долу болганда, ол колхоз кежигүнү эвес-даа болза, 1980 чылдың январь 1-ден эгелээш, ындыг пенсия алыр эргелиг).

Колхоз кежигүнү чораннарга болгаш оларның өг-бүлелериҢе пенсия тыпсырда колхозчуларга пенсия доктаадырда барымдаалаар бүгү дүрүмнери ажыглаар. Колхоз кежигүнү чораан кижилер пенсия алырының дугайында билдириишкинин колхоз баштаар черге Дүрүмүнүн 58-ки үүлүн өзүгаар киирер. Ынчалза-даа колхоз кежигүнү чораан кижи колхозтун турар чериндеи өскээр чурттап турар болза, ол билдириишкинни болгаш чогуур документилерни бөдүүнүн чурттап турар чериниҢ социал хандырылга килдизиниҢе киирип болур.

Колхоз кежигүнү чораанариның колхозка, азы күрүненің болгаш өске-даа будурүлге черлериҢе организацияларга, албан черлериҢе ажылы кандыг-даа байдалдыг турганы хамаан чокка 1964 чылдың Хоойлузун өзүгаар пенсияларны доктаадыр ужурлуг.

Колхозка ажылдаан стажының балыткалы колхозчуларның күш-ажыл дептерлери болгаш бар документилерге үндезилээш, колхозтар баштаар черлериниҢ бергени шынзылга, а ол ышкаш архив албан черлериниҢ берген шынзылгалары-даа боон болур.

Колхоз кежигүнү ажылдан үнүп турда, колхозтун чогуур үезинде берген шынзылгалары, а ол ышкаш сөөлүнде кээп бодунун ажылын соксаткан колхозтарының өзүгаар сөөлзүреди берген шынзылгаларында оларны чүге үне бергениҢ үндезини чок-даа болза, кичээдгейге алдынган туруп болур.

Колхозчу чораанларның колхозка ажылдаанының стажының дугайында документилери чок болза, ындыг стажты Дүрүмнүн 52-ги үүлүүнде көрген корум-чурумну өзүгаар хереченлерниҢ бадыткалын барымдаалап катап тургузуп болур.

Бир эвес колхоз бодунун ажылын соксаткан (эт-хөрөңгини болгаш черлерни совхозка дамчыткан азы өске-даа чылдагаанар-биле) колхозка ажыл стажын колхозчуларга пенсиялар болгаш дузаламчы доктаадырының талазы-биле комиссиялар, а ындыг комиссиялар чок черлерге — колхоз кежигүнү чораан кижилериҢ чурттап турар черлериҢде улус депутаттарының район (хоорай) СоветтериниҢ күүскомнарының чанында пенсиялар доктаадыр талазы-биле комиссиялары тодарадыр ужурлуг.

Колхоз кежигүннери чораанларга пенсия санаашкынын Дүрүмнүн 53, 54 болгаш 55-ки үүлдериН өзүгаар чорудар. Ажыл төлевириниҢ дугайында документилер чок апаар болза, пенсияны эн эвээш хемчээлге доктаадыр. Билдириишкин киирген кижи колхозтун чорутканын өзүгаар колхозка чугула ажылды күрүне организациязынга кылып турган таварылгадан өскеде, пенсия доктаадыр үеде ооң ажылчын азы албан-хаакчы болуп ажылдап турганының ажыл төлевирин барымдаалавас.

1980 чылдың январь 1-ден эгелеп, колхоз кежигүннериҢе пенсияларның эн эвээш хемчээлин мынчаар улгаттырар:

назы-хар талазы-биле айда пенсияны 20 рубльден 28 рубль чедир;

ниити аарыг ужурундан инвалид болганнарга — 1-ги бөлүкке айда 30 рубльден 45 рубль, 2-ги бөлүкке 20 рубльден 28 рубль чедир. Күпбан черлериниҢ берген шынзылгалары-даа боон болур.

Колхоз кежигүнү ажылдан үнүп турда, колхозтун чогуур үезинде берген шынзылгалары, а ол ышкаш сөөлүнде кээп бодунун ажылын соксаткан колхозтарының өзүгаар сөөлзүреди берген шынзылгаларында оларны чүге үне бергениҢ үндезини чок-даа болза, кичээдгейге алдынган туруп болур.

Колхозчу чораанларның колхозка ажылдаанының стажының дугайында документилери чок болза, ындыг стажты Дүрүмнүн 52-ги үүлүүнде көрген корум-чурумну өзүгаар хереченлерниҢ бадыткалын барымдаалап катап тургузуп болур.

Бир эвес колхоз бодунун ажылын соксаткан (эт-хөрөңгини болгаш черлерни совхозка дамчыткан азы өске-даа чылдагаанар-биле) колхозка ажыл стажын колхозчуларга пенсиялар болгаш дузаламчы доктаадырының талазы-биле комиссиялар, а ындыг комиссиялар чок черлерге — колхоз кежигүнү чораан кижилериҢ чурттап турар черлериҢде улус депутаттарының район (хоорай) СоветтериниҢ күүскомнарының чанында пенсиялар доктаадыр талазы-биле комиссиялары тодарадыр ужурлуг.

Колхоз кежигүннери чораанларга пенсия санаашкынын Дүрүмнүн 53, 54 болгаш 55-ки үүлдерин

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

АЭРОПОРТТАР БЕЛЕТКЕНИП ТУРАР

Олимпиаданың киржикчилериниң болгаш аалчыларының агаар оруу-биле кол дажыглакчызы — Аэрофлот 1980 чылдың чайынында Москваже хүнүн-не анаадаазыдан 60 мун пассажирни хөлүү сөөртүү көрдүүн турар,—деп, ССРӨ-нин хамааты үжар үүл министириниң оралакчызы Сергей Сергеевич Павлов ПМА-ның корреспондентизинге чугаалаан. — Ол кайгамчык улуг спортчу байырлалдың киржикчилери болгаш аалчылары шупту бир миллион хире кижи бистиң чүртүвүсче агаар оруубиле аян-чорук кылып келир болгаш делир. ээп чанарлар.

Москва бөгүн—чүрттүң ийи чүс ажыг хоорайларын харылзаштырып турар агаар оруктарының эң чугула белдири. Найысылаалың делегей аэропорту — «Шереметьево-дан» самолёттар делегейиниң 97 хоорайларынче, 78 күрүнелериче доктаамал үжүп чоруп турар. Бичзарга Олимпиада үезинде пассажирлер аргыжылгазының улгадырыбиле холбаштыр найысылаалың дөрт аэропорттары шупту-зуу эде кылдынган турар.

Амгы үеде чүрттүң иштии маршруттарын Москвада «Внуково», «Домодедово» болгаш «Быково» аэропорттар харылап турар. Баштай адаттынган ийизи—кол аэропорттар. Хүнде 600 рейстин самолёттары оларга кээп хонуп, олардан үжүп үнүп турар. Олимпиада-80-ге чедир «Внуковога» бир чаа ийи къат бажын немежир, анаа: маная зал, пассажирлер үдээр болгаш хүлээп алыр чер, ресторан, кафе, буфеттер турар. Эде кылдынган соонда ол аэропорт чылда 12 миллион хире пассажирлерни хүлээп ап болур.

«Домодедово» баар самолёттар хүлээп алыр кол авиагаваань болу бээр. Ам оон самолёттар үжүп үнер болгаш хонар дилиндектерин эде кылып, үжүдүүшкүн болгаш хондуруушкүн башкарар дериглерин чаартып турар.

«Внуковонуң» болгаш «Домодедовонуң» эде кылышкыныры 1980 чылда доозулбас дээрзин чугаалап каары чүүл. Олар келир үеде улам делгемчиг болгаш делегейниң эң улуг аэропорттарының санында кирер.

Москваның Ленинград проспектизинде ам ажылдап, бүгү дөрт аэропорттар арасынга пассажирлерни автобустар-биле дажыглап турар хоорай аэровокзалынга немештир метроиуң «Каширская» болгаш «Юго-Западная» станцияларының чанынга өттүр чоруур пассажирлер доктаар гостиницаларлыг ийи аэровокзал түттунар.

Олимпиаданың даштыкыдан келир аалчыларын делегей аэропорту «Шереметьево» хүлээп алыр. Аэрофлоттуң түдүг программазында оон делгемчидиншкини онза черни эзлеп турар. Амгы үеиин эн-не чаа машиналарын хүлээп алыр хондурулга-ужудулга дилиндектериниң бирээзиниң дернишкини доозулган. 1980 чылда ам ажылдап турар аэровокзалдың чанынга чаа «Шереметьево-2» туруптар, ам ажылдап турар «Шереметьево-1»-биле кады ол чаңгыс аай авиакомплекс болу бээр.

Чаа авиагаваньның сес хаът бажында бүгү-ле чүве кол сорулгага — пассажирлерге таарымчалыг байдалды тургузарына чагыртканы. Авиалайнерлериниң кожаланчын келири 19 түскай чадалар пассажирлерге шуулла маная залдан самолёттиң азы самолёттан маная залче кире бээр аргаы берип турар. Чоруур пассажирлерни бүрүткээри, келгениерни чүгүн бээри кап-ла минута иштинде кылдынар. Ында турустунуп турар ЭСМ аная ажок дузалап турар. Медээлер таблоларын база компьютер башкарар.

Келгениер болгаш чоруурлар залдары-биле эскалаторлар, дүргеи чоруур лифтилер дамчыштыр харылзаштыртынган үстүү каттарга Аэрофлоттуң даштыкы партнерларының албан черлери, кино көөр зал, дөрт ресторан, барлар, кафелер турар. «Шереметьево-2» бир шакта 1200 пассажирге баараи бооп шыдаар.

Оон ырак эвесте өттүр чоруур пассажирлерге аянныг гостиница түттунуп турар. Аэропорттуң кол бажыңында ышкаш, оон иштин шеверлеп турар үеде үи сиңирер материалларны ажыглаар апаар, мыдыг төлөөде, үжүп үнүп азы хонуп турар самолёттарның даажы пассажирлерни бүжүргандырбас.

Олимпиада-80-ге уткуштур Аэрофлоттуң авиалайнерлер парыгы арбыдап турар. Мактаглыг «Ил-62»-лерден, «Ту-154»-терден, «Ту-134»-терден ангыда олимпий сөөртүүлгелерге чаа самолёт-аэробус «Ил-86» база киржир (бир ындыг самолётка-ла 350 пассажир олурар). Москваның аэропорттары амгы үениң даштыкы самолёттарын база хүлээп алыр апаар дээрзи чугаажок.

С. С. Павловтуң түннелинде чугаалааны:

— 1980 чылдың июль-августа найысылаалың авиагаваньнары бир шакта-ла 8-10 мун пассажирлерни эрттирип болур. Бо сан болза Мюнхенниң болгаш Монреальдың аэропорттарының Олимпий оюнар үезинде ажылдап турганындан төй.

Руслан БАЗУРИН (ПМА).

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ ЭРТИНЕЗИНГЕ ЧҮГУЛА САЛЫЫШКЫН

ВАРШАВА (СЭТА). «Л. И. Брежневтиң чогаалдары марксизм-ленинизмниң эртинезинге чүгүла салыышкынны киирбишаан, ССРӨ-де коммунистиг тургузуушкунну удуртуунга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының дуржулгазын түнүп турар. Ол чогаалдар коммунистиг болгаш ажылчын акы-дуңмалышкы өске партияларга теоретиктиг база практиктиг ажок улуг ужур-дузалыг болуп, чаа ниитилелди тургузарының нарын сорулгаларын шиитпирлээрде өзларга дузалап турар» деп, «Нове дроги» журнал «Партия тургузуушкунунуң чугула айтырыгларының дугайында» Л. И. Брежневтиң номунун дугайында чүүлүнге бижээн.

Совет партия болгаш күрүне удуртукчузунуң номунда бүгү талалыг ужур-дузалыг дыка хөй айтырыгларны чырыдып турар деп ук чүүлде чугаалаан. Ол айтырыглар хамыктың мурнунда СЭКП-ниң хөгжүлдезинин дүрүм ёзугаарынга, ниитилелге оон удуртур ролюнга, партияның иштики амыдыралының принциптеринге болгаш норма-чижектеринге, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузар, социалистиг ниитилел харылзааларын тургузар талазы-биле партийжи удуртулганың хевирлеринге, Совет күрүенин тайбыңга ынакшылдыг ленинчи даштыкы политиказын ажылдап кылырына хамааржыр.

Совет ниитилелдин удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү—коммунистиг партияның улам өзүп орар ролюнуң болгаш ужур-дузазының дугайында Л. И. Брежневтиң өөредиг төөгүлүг ужур-дузалыг. Ол өөредиг амыдыралдың бодундан, коммунистиг тургузуушкунунуң амгы үе-чадазында партияның шиитпирлеп турары ындыг нарын сорулгалардан болдунуп, СЭКП-ниң теоретиктиг, политиктиг, кижизидикчи болгаш организакчы ажыл-чорудулгазын үргүлчү сайзырадып турарының түүнели-дир деп, ПКАП ТК-ның органы айтыкан.

Номда кирген бүгү-ле чүүлдерде ажылчын ангы-биле болгаш ниитилелдин өске-даа кезектери-биле партияның харылзааларын быжыглаар дугайында, ажылчы чоннарның хереглелдерин долдур хандырар дугайында авторлуң сагыш салыышкыны сиңниккен. СЭКП бодунун бүгү ажыл-чорудулгазында: бүү-ле чүвени кижиге, бүү-ле чүвени кижинин чаагай чоруунга деп принципти удуртулга болдуруп турар—бүгү улустун төлазынан деткимчени, бодунун күжүн болгаш ат-алдарын партия харын оортан ап турар.

Л. И. Брежневтиң ному чаа ниитилелди тургузуп турарының үезинде тыптып кээп турар бүгү-ле хөй янзы айтырыгларга ханы үндезилелдиг харылларны берип турар болганы-биле ажок улуг ужур-дузалыг деп, «Нове дроги» журнал онзалап демдеглээн.

Румынияның Коммунистиг партиязының XII съездизи

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Румыниянын Коммунистиг партиязының XII съездизи республиканын Бухарестиде ордузунуң улуг залында ажылдап эгелээн. Чүрттүн 2 миллион 930 мун коммунистерин төөлөөн 2.656 делегат, ол ышкаш хөй саныг аалчылар инда киржип турар.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның, социалистиг партияларының, хөй-хөй чүрттарның национал-хосталгалыг шимчээшкиннериниң болгаш лепшилгелиг организацияларының ол съездизе барган делегациаларының аразында СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның чанында Партия контролюнун комитетиниң даргазы А. Я. Пельше баштадыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының делегациязы олуржүп турар.

РКП-ниң Чиигине секретары Н. Чаушеску съездини ажыткан. Румыниның Коммунистиг партиязының болгаш бүгү чүрттүн амыдыралында чүгүла болуушкун-биле хөлбаштыр делегаттарга болгаш аалчыларга ол изиг байыр чедирген.

Съездилер аразындагы үеде РКП Төп Комитединиң ажыл-чорудулгазы: 1981—1985 чылдарда Румыниның социал-экономиктиг хөгжүлдезинин планының база 1990 чылга чедир ол хөгжүлдениң перспективтиг угланышкынарының талазы-биле съездиниң директиваларының төлевилели деп документилерни румын коммунистериниң шуулганы чугаалажып, өске-даа айтырыгларны көөр.

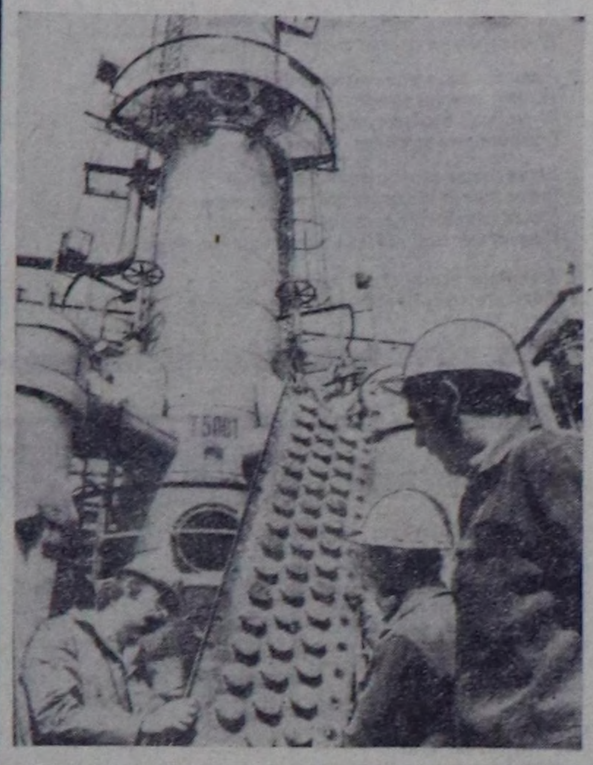

Химия үлетпүрүнүң талазыбиле ГДР-ниң ЭДЧ кежигүнери чүрттар-биле кады ажылдажылгазы хөй талалыг болуп турар. Республиканың индустриязының бо адырының хөгжүлдези социалистиг экономиктиг интеграцияның ачызында болган.

Бөленде олефин комплекизи чүгүла үнелиг нефтехимиктиг продуктуларын совет чиг-эттен бүдүрүп кылып турар. Ол комплексти—бүдүрүлгени кооперастаар болгаш специализастаар дугайында дугуржулга өзүгаар сонуургалдыг беш чүрттарның деткимчези-биле туткан. Бо чылын Чехословакияның, Венгрияның болгаш ГДР-ниң тускай эртемниглери (чурукта) ол бүдүрүлгениң дериг-херексеалдерин чаартыр болгаш сайзырааңгайжыдар талазы-биле ажылдарны боттандырып чорударлар.

АДН—СЭТА-ның фотозу.

БОЛИВИЯНЫҢ ЧАА ПРЕЗИДЕНТИЗИ

ЛА-ПАС. (СЭТА). Чүрттүн хоойлу үндүрер органының даргазы Лидия Гейлер Техаданы Национал конгресс Боливияның түр президентизи кылдыр чаңгыс үн-биле соңгаан. Шериг эргилдезинин түүнелинде эрге-чагырганы эөлеп алгаш турган полковник Натуш «Нацияның дээди эрге-ажыктары дээш» политиктиг аренадан үнүп чоруурунуң дугайын медеглээн.

Ынчангаш бо чылдың ноябрь 1-деи эгелеп үргулчүлел келген Боливияда политиктиг чилиг кризис доостур четкен. Албан ёзуузу-биле дыңнатканын ёзугаар алырга, ол чорук парламентарийлер-биле чепсектиг күштерниң төлөөлекчилериниң аразында чугаалажыышкынарга чедип алдынган дугуржулганын ачызында чедип алдынган. Ол дугуржулга ёзугаар полковник Натуш-даа, оон дужүр октааны конституция ёзугаар президент Вальтер Гевара Арсе боттарының бүрүн эргелерин оскунган, а күрүенин чаа баштының сонгуур болгаш чазакты тургузар эргеин конгресске дамчыдып берген.

Полковник Натушка баштаткан шериг бөлүктериниң шериг ёзу-чурумуи албадаар дээн оралдажыышкынын улустуң хөделиишкиннериниң күчүлүг чалгыы болдурбайн барган. Эргилдеге болгаш чүс-чүс боливийжилериниң өлүрүнге чедирген үймээнчилериниң истеп сурүүшкүүнүнге удурланган бүгү-ниити ажыл соксалышкыны болгаш масалыг чыскаалдар Боливияга болган. Ниитилелдин херек кырында бүгү кезектериниң төлөөлекчилери демократияны болгаш эргелеп башкарылганын конституциялыг хевирлерин катап тургузарын негээнинер. Улуска эрге-чагырганы дамчыдып бээрин негээн негелдеп деткээн 250 офицерлериниң Ла-Паска нептереткен медеглеп улуг салдарлыг болган. Конгрессти болгаш Боливияның ажылчын төвүүнүн төлөөлекчилериби-ле чугаалажыышкыннарга шериг-хамааты триумвираттын составынга эрге-чагыргага Натушту хевээр арттырар дээн шериг кижилериниң оралдажыышкынары чедишкин чок болган.

Боливияның президентизи болу берген баштайгы херээжен кижи Лидия Гейлер Техада күрүне баштынымын хүлээлгезин 1980 чылдың августа 6-га чедир күүседир. Келир чылдың май айда болур бүгүниити сонгулдаларга тиилээн кижите эрге-чагырганы ол дамчыдып бээр.

КАМПУЧИ УЛУСТУҢ ЭРГЕ-АЖЫКТАРЫНГА УДУРЛАНЫШКАК

ПНОМПЕНЬ. (СЭТА). «Кампучи айтырыг» деп адаар чүүл талазы-биле КНО-нуң Кол Ассамблеязының хүлээп алган резолюциязы кампучи улустуң хоойлу ёзугаар эргеажыктарына болгаш күзелдерине удурланышкак, оод иштики херектериниче каржы холгаарлап киржишкин болур деп, «Кампучи улустун үнү» радиостанцияның тайылбырлалында айыткан.

Улусчу-революстуг чөвүлелдин— кампучи улустуң кара чаңгыс ёзулуг болгаш хоойлу ёзугаар төлөөлекчиниң төлээзи чокка КНО-га ол айтырыгны чугаалажып көргени хоойлуга удур чүүл болган. Ол болза Кампучияның тускай догуинаан чоруунче халдаашкын болгаш делегей эргезин үрээни болур. Ындыг хөделиишкиннер-биле бодун хүндүлеп көөр чаңгыс-даа хамаарышпас болгаш тускай догунаан күрүне эптежип шыдавас.

КНО-га хүлээп алган резолюцияга кампучи улус шиитпирлиг-биле удурланып турарын илереткен деп радионун тайылбырында онзалап демдеглээн. Ындыг резолюция-биле кампучи улус бодун канчап-даа холбаалыг эвес кылдыр санаар болгаш Кампучияда байдалдың амгы хөгжүлдезин үүг-даа чүве өскертип шыдавас.

ПРАГА. (СЭТА). «Кампучияда байдал дугайында» дискуссия соонда КНО-нуң Кол Ассамблеязының хүлээп алган резолюциязы болза Кампучияның иштики херектеринче каржызы-биле холгаарлап киржишкин болур деп, «Руде право» солун онзалап демдеглээн. Бир эвес ындыг тактика дүрүм болу бээр чүве болза, ындыг тактика КНО-нуң атаалдарынга айыылды тургузар деп, солун демдеглээн.

Вьетнамны болгаш хоойлу ёзугаар кампучи чазакты баксырадырын оралдашкаш Кыдат, АКШ боттарының тускай сорулгаларын боттандырып чорударын оралдажып турарлар. Делегейниң ол кезээнге боттарының күзелдерин боттандырып чорударынга, чүгле ол ийи чуртка удур эвес, харын бодунуң улам ыңайгы хөгжүлдезинин хостуг оруун шилип алган Азия чүрттарының бүгү улустарының тура-соруунга удур угланган хөделиишкиннерни боттандырып чорударынга шаптыктаашкынны олар Вьетнамдан болгаш Кампучиядан көрүп турарлар. Кампучияның улузу Пол Поттун ханның ёзу-чурумун дүжүргеи, кулданыышкындан хосталгаже орукту көргүскен болгаш оон-биле делегейде хосталганы базып турарларын көөр хөөн чок чоруун хайыыктырган.

КҮШ ЧОК БОЛДУРАР

Негрлериниң эргелери дээш маадырлыг демиселчи Дж. Харристиң салым-чолун совет кижилер улуг сагыш човаашкын-биле хайгаарап турарлар. Алабама штаттан аныяк ажылчынны мегге бурууладыышкын-биле өлүрүп шиидер дээн америк расистилериниң кара туразында ажылдаашкынын олар киленгешкин-биле буруу шаптан.

—Политиктиг удурланыкчыларын чок кылыры америк амыдыралдың доктаамал болуушкуну болу бергеи. Оон-биле кады океан ындының пропагандистери Каттышкан Штаттарда чок «хосталгаларны» бүгү-ле арга-биле мактап турарлар. Бүгү совет кижилер-биле бир домей, бистиң будуулгевистиң коллективи бужар бак шиитклдй куш чок болдурарын болгаш Дж. Харристи хоставрын негел турар—деп, Социалистиг Куш-ажылдың Маадыры, хөвеи-сазын улетпүрүүнүн Душанбеде будуулге каттыжыышкынының мастери Р. Курбанова медеглээн.

— Капиталдың чагыргазында турар ниитилелге бодунун кижи чөптүг шыны тып шыдавас. Даштыкы порттарга бис үргулчү барып турган, капиталистиг чүрттарда куш-ажыл биржаларына оочурга турарының эргеин харам чокка тыпсып турарын көрген бис. Ындыг чорукка таарышпастарны хайыра чокка базар эргеин бодунга буржуаз ниитилел арттырып алган. Харрис-биле байдал база-ла ындыг болган—деп Эстонияда «Лянне калур» дээр балыкчы колхозтуң судно механиги И. Кяй медеглээн.

Америк патриоттуң амытыны дээш демисел үргулчүлевишаан. Чөптүг чорук тиилеп үнер ужуулуг!

(СЭТА).

ЧААГАЙ ҮЛЕГЕР-ЧИЖЕКТИҢ ДИДИМИ

Совет танкылар — делегейниң үшкү дайынының чоруп турарының дугайында үшүдүрүм хоозун даап болаашкыннарның өзөө болуп турар ол-ла танкылар, ам барыын-европейжи чүрттарның чопун оларның-биле кортпактап турар ол танкылар — Барыын чүкче, Ла-Маншче эвес, а Чоон чүкче, аалынче чоруптарлар. ГДР-ниң девискээринде турар баштайгы муң танк чоруптар. Бо болза, бир эвес Европага шериг талазы-биле чавырлыышкынны мунгашталган байдалдан үндүрер төлөөде, Барыын тала мыңдыг чаагай үлегер-чижекти эдерип, боттары чогуур базымнарны кылыр болза, соолгузу эвес дээрзи билдингир.

СЭКП ТК-ның Чиигине секретары, ССРӨ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Берлинге бодунуң чугаазынга Төп Европада совет шериглерни чаңгыс талалап кызырарының дугайында демдеглээн болгаш бүзүрежилге хемчеглерни калбартыр дугайында тодаргай саналдарны Барыын талага киирген. Чижээлээргe, чүгле шериг өөредилгелериниң дугайын эвес, харын 20 мун ажыг кижиден хөй саныг кургаг чер шериглериниң өскээр шимчээшкиннериниң дугайын дыңнатчырын саналдаан.

Делегейниң үшкү дайынынга ынчаар белеткенмейн, олче орукка моондакты харын ынчаар тургузуп турар.

ССРӨ-ниң Камгалал Чөвүлелиниң Даргазы Леонид Ильич Брежнев болза ССРӨ-ниң Европа кезээнде ортумак ыракшылдыг ракеталарның салып үндүрүүчү тургузугларының саны-даа, оларның октарының күүзү-даа соолгу он чылдар дургузунда элээн бичелээн дээрзин медеглээн.

Маная Кубада совет шериг чөвүлекчилериниң туруп турарынга хамаарыштыр чооктагы шуугаазынга демейлээшкин туруп келир-дир. Ол чөвүлекчилер ында өөредилге пунктуларында 17 чыл турып турар, ол чылдарда оларның саны болгаш күүседир хүлээлгелери-даа өскерилбээн — ынчалзажок олар дайын белеткелин дүргедедиринге даап бодаан чылдагаан болу берген. Аная демейлештир база мурнундагы-ла Барыын талага байдалды дорайтатпаан, Совет Эвилелиниң Европа кезээнде ракеталарны америк ракета-ядролуг чепсектиг чаа хевирлерин Барыын Европаже киирерине чылдагаан кылдыр ажытлап турар-дыр.

Чүвеин ийи янзы көөрү ботботтарынга ынчаар удурланыштыр тургузуп турар: Европа тайбыңның болгаш кады ажылдажылганың континентизи бе азы Пентагонуң буруңгаар идип турар кызыгаары дайын хөделиишкиннериниң шөлү бе?

Иңиги угланыышкынның талалакчылары шериг акшаландырылгазын Европада байдалдан хамаарылга чокка чылда-ла доктаамал үш хуу өстүрерин чедип алырын оралдажып турар, ол чогуур байдалга шуут-ла таарымча чок, азы чаартылгага сылдап алгаш, шериг талазы-биле артык үүлдерлиг болур сорулга-биле ракета-ядролуг эңдере чепсегленишкин дээш оралдажып турар.

Бирге угланыышкының талалакчылары, социалистиг чүрттар, күрүнелер аразында бүзүрежилгени болгаш шериг талазы-биле удурланыштыр турар чорукту эвээжедирин быжыглаар кандыг-даа идеялар болгаш саналдар хамыктың мурнунда эң чугула деп санап турар.

Бодалларны дөнөп көөрүбиле үстүнде айыттынган америк ядролуг чепсектиң чаа үүлдерин Барыын Европага таарыштыр тургузарының планын көрээлиңер. Ол планнарны боттандыра бээр таварылгада өске тала харыы хемчеглерни чайлаш чок алыр апаар. Мыңдыг төлөөде, Совет Эвилелиниң барыын талакы райониларында тургускулаан ортумак ыракшылдыг ядролуг чепсектерни кызырарынга белен совет саналга байыр чедиргени эки эвес бе?

Ядролуг халаптан бүгү-ниити камгалал чок бистиң үевисте Европада чүрт бүрүзүнүң айымы чок чоруун болгаш Европаның ниити аймы чок чоруун хандырары чүгле шериг талазы-биле чавырлыышкынның оруу-биле болдунган туруп болур. Бо дээрге маргыш чок шын апаргаи. Ынчангаш маная бүзүрежилгени хөгжүдери эргежок чүгула болбайн аан.

Барыын тала ол өөстү Варшава Керээзиниң чүрттары-биле харылзааның чугааларынга ажыглаарынга мнак эвесле. Ынчалза-даа ол чокта талалар чайлаш чок когараар. Ынчангаш оларның эргеажыктарына-ла, Совет Эвилелиниң саналдан турары ышкаш, бүзүрежилгени калбартыышаан, ол-ла бүзүрежилгениң идеелини мөөңнээрин эки. Ону быжыглаарынче угланган идеяларны шериг талазы-биле чавырлыышкын хемчеглериниң комплекстери-биле кады ниити-европа конференциязынга политиктиг деңнелге чугаалажып болур ийик.

Леонид Ильич Брежневтиң Берлинге чугаазын Барыын талага дораан-на «харыы негээн кыйгы» кылдыр үнелээн. Аная үнелелдерде Барыын таланың чогуур базымнарынга ажыктыг кылдыр «хөй-ниитиниң талазындан айтыышкын» үнүп келир деп баш бурунгаар чугаалап турар. Ындыг чугаага шынап-ла «кадыг» болгаш «шиитпирлиг» чорукту көргүзер дээш бардым харыы берип хоржок, адаанныжмылганы дуэльдежиринге четкиже ханыладыр дээр кыйгырыг маная база таарышпас. Маная «совет болдал эки, ынчалза-даа четпестир» деп чарлап турар скептиктер база бүзүренчиг эвес дыңналыр, чүгле дээрге Совет Эвилели эгелээн орукту кады үргулчүлээрин саналдап турар болгаш кандыг-даа саналдарны чугаалажып көөрүнге белен болуп турар. Берлинге чугаа болза Л. И. Брежневтиң бодунуң оод мурнуу чарыында бир чугаазынга тайылбырлааны ол «болүүн шиниң»-а тодаргайлаарга, «Политиктиг дидим чорук болза өжээннежилгеже болгаш удур демисежилгеже чүткүлде эвес, а тайбыңның болгаш чаагай кожа-хелбээ туларының политикалыг шуурашкыннар болгаш ойталаашкынныр чокка чорудар аргалыында болур» дээнинин тодаралыгазы болган.

Политиктиг ындыг дидим чоруктун үлегер-чижээ — чаа совет саналдар ол болган.

Г. ГЕРАСИМОВ. (ПМА).

„Аас-кежиктиг Аравияның" катап тургузуушкуну

Murnuу Йемен. Ынча деп чугаалаарга, чамдык кижилериниң сагыжынга колдуунда-ла арга-ыяш чок, куу-куу даглар-лыг карак чөпес изиг ховулар шыпкан оран кирер чадавас. Ындыг бодал колдуунда-ла шын. Ынчалза-даа ында ногаан шыналар база эвээш эвес. Хадрамаут даглары элезиниңнериң изиг тыныжын эрттирбес болгаш, Аден мугулдурунуң чоогунда чер ажылынга таарымчалыг климаттыг шөлдер эвээш эвес. Аная чүс-чүс чылдар дургузунда тараа, ногаа, чимис аймаан өстүрүп келген. Оон Аравияның "ханызынче болгаш Сирия база Месопотамияже аъш-чем продуктулары, балык, чаагай чыттыг үүш аймаа чүдүргеи коштар үзүк чок шуужүп турган. Египеттиң фараониары болгаш Римниң императорлары-ла билир турган алдар-сураглыг «ладана» дээр орук чогум-на ханым оон эгелээн.

Бурун шагда Йеменни «Арабиа Феликс» — «Аас-кежиктиг Аравия» деп адап турган. Чылдар шуужүп эртип-ле турган. Көшкүн улустарның халдаашкыннары, даштыкыларның эжелээшкиннери болгаш адак соонда англи колонизаторларның барык 130 чыл дургузунда улажып келген тергиндээшкини шаг-шаанда «аас-кежиктиг» турган чүрттү чер бөмбүрээнинің эң хожулаңгай бөлүүнүнүң бирээзи кылдыр буураткан. Тус чүрттүн хөгжүлде айтырыглары, оон чүрттакты чощунун амыдырал деңнели британ чагырыкчыларын биши-даа сагыш човатпаан. Даштыкы эжелекчилер Мурнуу Йеменни Кызыл далайның эжии — Аденниң кескиндизи деп санап турган.

Аная Чоокку Чоон чүкте эң улуг англи шериг-далай базазы турган болгаш оон «Суэцтың ыңдыы талазында черлерге» хамаарыштыр британ стратегияның планнарын боттандырып турган.

Ындыг болзажок хосталгага ынакшылдыг йемен улус ындыг байдал-биле эптежип шыдаваан. Йеменчилерге революцияның болгаш хосталганың символу апарган Радфан даглларынга англи кулданыкчыларга удур боо-чепсектиг тура халыышкын хып үнген. Удаваанда ук тўра халыышкын бүгү чүрттү шыва алган болгаш 1967 чылдың ноябрьда хамаарышпас чорукту чарлаары-биле доозулган. Бөгүн Улус Демократтыг Йемен Республиканың чону чаа амыдыралды бүзүреллиг тургузуп турар.

Хамаарышпас чоруктуң чылдарында Демократтыг Йеменге күш-ажылчы массаларның эргеажыктарынга дүүштүр ханы социал-экономиктиг чаартылгаларны боттандырган. Даштыкы компаниялар-ны болгаш тус черниң улуг база ортумак буржуазиязының хуу өнчүзү боон турган фирмаларны национализастаар дугайында хоойлуну 1969 чылда-ла хүлээп алган. Национал үлетпүр база хөгжүп турар. Ынчалза-даа көдээ ажылагай чүрттүң экономиказының үндезини боон артышаан. Колониализмден арткан көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң чавыс деңнели чонну аъш-чем продуктулары-биле хандырарынга эвээш эвес бергедээшкиннерни тургускан. Ынчангаш көдээ ажыл-агыйны катап тургузар дугайында айтырыг чугула черни эзлей бергени таварылга эвес. Ук айтырыгны чугулазы өске чылдагаан-биле база тайылбырлаттынар. Чүл дээрге экономиканың ол адырында чүрттүң бүгү чонунуң 80 хире хуузу хаара туттунган. Республикага аграр реформаны чоруткан. Суггаттыг черлериниң шөлү 60 мун феддан чедир улгаткан (1 феддан 0,42 га деңнежир). Улус Демократтыг Йемен Республикада күрүне фермаларын болгаш бүдүрүлге кооперативтерин тургузуп турар. Совет Эвилелиниң үлегерин ёзугаар машина-трактор станцияларын тургускаш, аная көдээ ажыл-агый техниказының кол нуруузун мөөнүзүн.

— Чүрттүң кол көдээ ажылагай районнарының бирээзинге үшкү можуда турар Бана шынаазы хамааржыр. Ону «шынаа—сад» деп адаар. Ында В. И. Ленин аттыг эң улуг күражыл-агый бар. Ол болза республикада эң баштай тургустунган ажыл-агыйларның бирээзи болгаш эң үлегерлиг комплекс боон турар. Оон электромоторлар-биле дериттинген 19 күчүлүг кулуктары хову-шөлдерни, үзүк чок суггарып турар. Сөөлгү чылдарда В. И. Ленин аттыг күражылагый хөй-хөй чаа черлерни шиидээдип алган. Ында чылдын-на ийи чартык миллион ажыг феддан черни тарылгага ажылап турар. Күражылагыйда школалар, клуб, эмнелге база бар. Демократтыг Йеменниң таваачыннары чаа амыдыралдың өгезинде турарлар.

1978 чылдың октябрьда Йеменниң социалистиг партиязының бирги съездизин чыылдырганы тус чүрттүң амгы тоогузунга улуг болуушкун болган. Эртемнинг социализмниң теориязы-биле чепсеглейген чаа хевирлиг партиязы төрүттүнгеи. Ол йемен улусту баштадар болгаш Улус Демократтыг Йемен Республикага социализмниң үлезиниңнерин тудуп тургузарын удуртур.

Аныяк республикага улуг дузаны Совет Эвилели көргүзүп турар. Ында совет тудугжулар, геологтар, башкылар, ирригаторлар, агрономнар ажылдап турарлар. ССРӨ-ниң дузаламчызы-биле УДЯР-де фабрикаларны, күражыл-агыйларны, эртем болгаш өөредилге черлерин тургузуп турар. Хөй-хөй йеменчилер Совет Эвилелинге кээп, дээди эртемни чедип ап турарлар. Ындыг дузаны Мурнуу Йемен бедиңбиле үнелеп турар. Йеменниң социалистиг партиязының бирги съездизинге ук партияның ТК-зының Чиигине секретары Абдель Фаттах Исмаил мынча деп чугаалаан: «Империализмниң болгаш реакцияның күштериниң дизиниишкиннеринге удур демиселге Совет Эвилели бистиң идегелдиг эвилелчивис боон келген болгаш ындыг боон артар-даа. Ынчангаш бис ССРӨ-биле харылзаавысты депшилгениң, тайбыңның база социализмниң эрге-ажыктарынга дүүштүр моон сонгаардаа улам хөгжүдүп сайзырадыр бис».

А. Ф. Исмаилдың чоокта чаа албаның найыралдыг аяк-чоруун кылып, Совет Эвилелиниге кээп чораны, совет удуртукчулар-биле оод ужуражылгалары болгаш чугаалажыышкынары ССРӨ биле УДЯР-дин аразында найыралдың база бүгү талалыг тады ажылдажылганың харылзааларын хөгжүдериниге идиг болур дээрзин чугаажок.

Мурнуу Йеменниң улус чону келир үеде бүзүреллиг көрүп турар. Тус чүрттү удамаас ыынаа-ла «Арабиа Феликс» деп адап болур апаар болгаш ол ыынаа-ла кезээ мөөгеде «Аас-кежиктиг Аравия» болур дээрзиге олар ыыжыг бүзүреллиг.

В. АЛЕКСАНДРОВ. (СЭТА).

НОМНУҢ ПРОПАГАНДИСТЕРИ

Бистиң чуртувустуң миллион-миллион номчукчуларынга номга ынактар ниитилелдериниң кежигүннери буянныг өннүктер болгаш сумелекчилер апарганнар. Номнарда угаан-бодал байлаан ниитиге бараан болдурарын, марксизм-ленинизмниң идеяларын пропагандалаарынга, политиктиг, әртем болгаш техниктиг билиглерни нептередиринге парлалга сөзүнүң улуг күжүн улам долу ажыглаарын олар боттарының сорулгазы кылдыр көрүп турар.

Номга ынактарның эки тура ниитилелиниң чоокта чаа Москвага әткен II Бүгү-әвилел съездизи ниитилелдиң кежигүннериниң мүрвакчы дуржулгазының ёзулуг школазы боолплерээн.

Ниитилелдиң кол сагыш салыышкыны болза эки номга ынактарның ынакшылын кижизидери, ону шын ажыглап билириңге, камныг болурунга өөредири, номчулга культуразын чаңчыктырып, сонуургалды өстүрери болур деп съездиге демдеглээн.

Ном неделялары, айлары, байырлалдары, акы-дуңма республикаларның литератураларының декадалары, номчулга конференциялары, чогаалчылар-биле, оларның номнарының маадырлары-биле ужуражыышкыннар — олар шуптузу номнуң өннүктериниң саның өстүрүп турар.

Хамаатыларның хууда библиотекаларында 30 миллиард номнар бар. Олар боттарының ном байлаан номчукчуларга улам харам чогу-биле бараалгадып турар апарган. Боттарының номнарын танывазыдаа, көрүшпээни-даа кижилерге номчууру-биле идегеп, солчуп турар ак сеткилдиг номга ынактарның аттарын съездиге адагылаан. Оларның аразында съездиниң делегады, Шахтинск хоорайда чер үттекчилериниң бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Казах ССР-ниң Дээди Советиниң депутады Р. Литман база бар. Ооң бажыңында ном делгиирлериниң чаныңга аныяк дагжылар-биле беседалары күш-ажылчы кижизидилгениң кичээлдери бооп хуулар. Барановичи хоорайның чурттакчылары З. Цаплакованың бажыңынга ужуражыышкыннарны эрес-маадырлыг чоруктун школазы деп үнелээр. Ооң хууда библиотеказының тускай кеезээнде Ада-чурттуң Улуг дайынының дугайында, оларның аразында дайзыннарга туттурганнарның лагерьлерге демиселиниң дугайында номнар чыгдынган. Ында бир онзагай чылдагаан база бар. Е. Цаплакова Освенцим лагерьге хоругдадып, анаа интернационалчы удурланыышкын шимчээшкининиң организациязының кежигүнү чоразын. Ам ол апыяктарның шеригпатриотчу кижизидилгезинге идешкейлиг киржип турар номчуларның бирээзи.

Делегаттар ниитилелдиң эки ажылдыг организацияларының ажылы-биле таныжып, четпестерни болгаш чедир кылдынмаан түүлдерни сайгарып, номну пропагандалаарынга курлавырларны дилеп, хөй талалыг ол ажылдың улам дээштиин чедип алырын сеткилдиң ханызындан чугаалашкан.

Съездинин хүлээп алган доктаалында ниитилелдиң организакчы ажылын сайзыраңгайжыдарының, чурттуң ном байлааның ажыглалын экижидериниң тодаргай хемчеглерин айыткан.

(СЭТА-ның корр).

ХАРАП ТУРАР

(Баллада)

Алексей АРАПЧОР.

(Төнчүзү. Эгези № 265 «Шында»).

Орус-оолдуң аалынга кады бараал,
Оттуң кыдыын долганыпкаш, хөөрежимли
Чаңгыс чорук каяа калбас, даштын хойнуң
Чанын орта дуза кадып хайгаарап көр.

Сылдыс шыпкан айдың дүне тааңда әлдеп
Сыннар хөрээ көгергилээр, хемнер чайнаар.
Чылгы маная эрес эрниң лимбилээри
Сырын-биле ховулардан дыңналып кээр.

Малчыннарда оожургал чок, үйгу кыска
Магадылап дүне безин малын эргиир.
Өле булут союп үнгеш, карацгылаар,
Өзеннерде үгү эдип, бөрү улууп.

Чыткан хойлар кидиредир кегженгилээр,
Чылганган инек чыдынында шүжүлежир.
Өдек эргий ыттар эзрип маңнашкылаар,
Өртегде аът ээзин көргеш, ораныптар.

Ийи-чаңгыс дамды дүшкеш, чаъзын кудуп
Идик-хепти өттүрүп кээр, соогун канчаар.
Карацгызы чер-дээр дудуш ылгаттынмас
Кайнаар базар чүгле ону малчын билир.

Коданчы ыт туругладып маңнап үнер,
Хойган малын ээзи дораан оожургадыр.
Арыг уунче даван даажы дезип ыраар,
Алдыы аалдан боолар эткеш, ыржымнай бээр.

Даңгаар эртен алдыы, үстүү эзимнерден
Даглар хөрээн чаңгыландыр сыыннар эдер.
Дашкаар үнгеш, эртежилер ону дыңнаар,
Далаш чокка малдар туруп силгиленир.

Ижин-баарын куюмналдыр кыйбыңнадып,
Ишкээр хемниң саарыглары хөөмейлеп кээр.
Өгнүң ээзи Бөмбээ тургаш, одун салып,
Өрегезин ажа тыртнаш, чемин кылыр.

Шиви баары кескен сиген шыкаазынга
Чивиг кызыл чыраалардан эликтер кээр,
Чикти куду мотор дагжап, боолар эдер,
Шивеш кылдыр, оттаан аңнар маңнажыптар.

Азырааны малынга дөг, аңга болчуп
Аттангаштың Орус Намдал халдып үнер.

Халас чүве хайып чоруур, төтчегленчи
Кажар чашпаа, авыяастап дезип үнер.

Орай күстүң алдын шокар бүдээлгези
Эртенги хүн херелинге хөлбеңнеп кээр.
Оран-чуртка сеткил-чүрек ынакшылы —
Әлдеп чараш уран ырлар куттулуп кээр.

Кедек сыннар мөңгүн бөрттер кеткилепкен,
Хемче баткан салгын-сырын тыныжы соок.
Чанган куштар кударанчыг ырлап эртер,
Чашпан, сиген ажыг чыды хөрек долар.

Чаңгыс дүне бүргеп келгеш, харны чааптар,
Чаанталган, чеңнээн хемнер туттап келир.
Хамык малдың алгыржыры дүвүренчиг,
Кажааларлыг кыштагларже аалдар көжер.

Кедээ Совет дагзып каарга, Намдал орбас
Көвей аалдар кожаларын эргий кагар.
Аралажыр, сагыш-сеткил деткимчези
Аныяктар малчыннарга сүме херек.

Албан хөрээ, хууда чорук, аарыг-аржык
Амыдырал бар-ла турда, чүү-даа болур.
Чаңгыс бодун бодаар кижи Орус эвес
Чаңы эзлден, дузааргаачал чоннуң оглу.

Совхозунга, районга, хоорайга-даа
Чорук кылып хуралдарга киришкилээр.
Чедип келгеш, эштеринге ужуражып,
Чедер-четпес ажыл-хөрээн сүмележир.

Когурум соок эгезинде харлыг кыжын
Кодан санай хамык хою хураганнаар,
Дүне, хүндүс кажааларга, одарларга
Түвеисинмейн ажылдааннар шыдап үнер.

Орус биле Бөмбээ олар салым ношкаш,
Олут чокка каш чыл улай малчыннаанар —
Холу дыңзып, бергелерни көрүп чорааш,
Кодан-кодан көвей малды өстүргеннер.

Совет чурттуң нуруглавас алдын таваан
Чоннуң кежии, улуг-хуузу, дола берген —
Ажыл-хөрээ буян болган малчыннарның
Амыдырал, ажыл-ижи мындыг-дыр бо.

ХУННЕ-ЛЕ

Хову-шелду чечек шып,
Ховаганнар ойнаазын,
Хүнчүгежим, хүнне-ле,
Хүлүмзүрүп хүнне-ле!
Тараа-чимис сагданнап,
Дамырактар-ырлашсын.
Хүнчүгежим, хүнне-ле

Хүлүмзүрүп хүнне-ле!
Бистиң ынак аввыс
Бистиң-биле хөглезин.
Хүнчүгежим, хүнне-ле,
Хүлүмзүрүп хүнне-ле!

О. СУВАКПИТ.

БИЧИИЛЕР-БИЛЕ ЧУГАА

— Янка, школаже баар сен. Ынчангаш амыр-дыш чок ажылдаар, өөренир апаар сен. Бир эвес эвээш өөренир болзунза, «ийи» деп демдек салганы ол.

— Ындыг болза, чүнү-даа кылбас мен, ынчаарымга олар кашты салырын билбейн баарлар.

* * *

— Сен чүнүп алдың бе?
— Ийе! Дүүн-не чүндүм.

* * *

— Оттуг курттар чүге мындыг бичии чүвел?
— Чүге дээрге оларның ада-иези бичии-дирлер. Ынчангаш олар буруулуг.

Андрис БРИЕДИС.

КҮЗЕЛ БИСТЕ

Акывыс Гагарин дег,
Аян-чорук кылыксаар,
Оккур ырак күзелдиг
Октябрятчы чаштар бис.
Октаргайга эндерик
Оруктарны ажытчыр дээн
Пионержи шынчы сөстүг
Биле-демниг төлдер бис.
Ада Ленин чагыын
Ажыл-ишке күүседирде,
Чүткүл болгаш күзелдиг
Чүүн кацнап алыр бис.
Коммунизм херелинче
Кожа баскан чонувус
Ажыл-хөрээн улаар —
Алыс күзел бисте.

Ш. ДОРЖУ.

ЧАРАА-ЧЕЧЕН БОЛГАШ АКАЛ

Сарыг, эрги бүрүлерни
Чамашкы дег чүктеп алган
Чараа-чечен шала күскээр
Чаглаандыва чаныр орган,
Опчок Акал ону көргеш,
Оюн эреп, оруун доскан,
Дегбейн-даа ээрип каап,
Дээриглеп шурап турган,

— Мээң-биле чаржыр сен бе?
Менээ чедер шаглыг сен бе?
Ылап, чеве! — дээнзиг-даа
Ынай болгаш, дедир-даа кээр.
Чараа-чечен эник ыттан
Шала сестип дүрлү дүшкеш,
Чидиг-чидиг инелерни
Шиш-шиш кылдыр сирбейтипкен.

Кан-шой пашты доңгайтырла
Халыпталдыр каггаан ышкаш.
Акал кезек кайгап тургаш,
Аптар дигеш, халый берген.

«Чыдалар-даа» эриннерже
Чым-сырт кылдыр кадавыткан.
Шыдашпайн опчок Акал
Сыйындайнып ынай болган.

К. БИЖЕК.

УЖАР ЫТТАР

Уругларга номчуп бериңер

Бүзүн чаңгыс-даа бүрү чок аскан аблоняны кижи көрүп болур. Ынчалза-даа ында улуг-улуг аблоктар астына берген база тургулаар. Мен бир-ле катап база ындыг, чанагашталып калган ыяш көртен мен. Ынчалза-даа ында улуг-улуг грушалар-даа ышкаш, азы бичии дыналар-даа ышкаш чүвелер астына берген тургулаар болду. Чүү ындыг чимистер боор? «Чимистер эвес, ужар ыттар-дыр» — деп, орук баштакчызы хүлүмзүрүп кагды.

Ийе, ыттар болду. Ыттар боорда, анаа эвес, ужар ыттар! Оларны Индияның крыланнары дээр. Олар бистиң часкыларывыска дөмей, ынчалза-даа оон каш катап улуг. Улуг-бичези ыт хире эвес-даа болза, улуг диис хире. А ыттар деп адаанының ужуру — арын-бажы, аксы-думчуу ытка кончуг дөмей; дүккүр, азыг диштерлиг, быжыг чаактарлыг, сүүр-сүүр кулактарлыг, сактырга шартынайдыр ээрип-ле үнер ышкаш.

Ол ыттар будуктан соңгу даваннары-биле туттунуп алгаш, часкылар ышкаш, куду баштандыр астына берген тургулаар. Олар хүндүс улуур ужурлуг, ынчала-даа чамдыктары ыяштар уннары дамчып союп чоргулаар, чамдыктары улуг чарган. алгы чалгыннарын далбаңнадып, ыт ышкаш сыйылавайн-даа, эрбейн-даа ужуп тургулаар. Будуктарга астына бээрлер, будуктар чалгынныг амытаннарның аарындан эглгилей бээр.

Хүндүс крыланнар дыштаныр, а дүне хырын борастап чимзенир. Ол ыттар банан, манго, апельсин, виноград болгаш өске-даа чимистерни хөйну чиир. Плантациалар болгаш чимистиг садтар ээлери ынчангаш оларга хөнну чок. Крыланнар ону билир болгаш, кажан дыштаныр дээнде хүрээ-хиттерже ужуп чоруптарлар. Анаа оларга дегбес, чаргаш алгы «тоннарын» эштипкен, куду баштандыр астына бергилээн удуп чыткылаар. Изин кончуг апараа, хөлегелиг чер дилеп, анчыгзынын алгырбышаан, өскээр чоруп каарлар...

Ыттар аскылап каан ыяштар Индияда. Ол ыттар ээрбеседаа, ызырбас-даа. Садтарны олар камнап хайгааравас-даа, а үптеп тонап турарлар. Ол ыттар куштар ышкаш ужар! Оран-делегейде кижи әлдепсинер чүү-даа бар аа...

Н. СЛАДКОВ.

В. КАРА-САЛДЫҢ «Уруглар садында байырлал» деп фотоэтюду.

КАЗАНЬ—миллион чурттакчылыг хоорай

КАЗАНЬ. (СЭТА-ның корр. Н. Сорокин). Татар АССР-ниң найысылалы чуртта чээрби дугаар, Россия Федерациязында он дугаар миллион чурттакчылыг хоорай болган. Чоокта чаа анаа миллион дугаар чурттакчының төрүттүнгенин бүрүткээн.

Миллионгу чурттакчының ада-иези — пассажирлер автобудурулгезиниң автобус чолаачызы Шамиль Мустафин биле трикотаж-пос фабриказының аргыкчызы Надежда Мустафина оларга тураскаал медальды байырлыг байдалга тывыскан. Ооң мурнунда торелдериниң бажыңынга чурттап турган аныяк өг-буле база бир өөрүшкүлүг болган. Уруг төрүттүнгени оларга ээлчээниң чедип келгенин ёзугаар чаа квартираның дүлгүүрүн бергени-биле капсырлашкан.

Бурунгу хоорай улам өзүп хөгжээн болгаш чараш шинчи кирген. Ол 2000 чылга чедир хөгжүлденің төлевилеттинген чаңгыс аай кол планбиле хөгжүп орар. Чүгле сөөлгү он беш чылда чуртталга фондузу, уруглар садтарында, школаларда олуттар, магазиннерниң, столоваяларның шөлү ийи катап өскен. Бо беш чылда хоорайның беш чурттакчызының бирээзи чаа бажынче көжүп кирер.

Революция мурнунда «саван, лаа болгаш кеш ораны» деп сурагжаан Казань ам күчүлүг үлетпүр төвү апарган. Казаньның таңмазын баскан продукцияны ооң иштинде авиалайнерлерни, моторларны, компрессорларны, электроннуг саналга машиналарын, янзы-бүрү дериг-херекселдерни, дааран кылыгларны делегейниң 80 чурттарынче чорудып турар. Совет эрге-чагыргаңын чылдарында хоорайның чурттакчы чонунуң саны беш катап өскен.

Казаньның миллионгу чурттакчызының алы Ирек—татар дылдан очулдурарга ол «хостут» дээн. Хоорайда совет улустуң бежен аңгы нацияларының төлээлери хостуг ааскежиин тып чурттаан.

Теле-видение

НОЯБРЬ 21-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — «Ye». Информастыг программа. 10.40 — Әртенги гимнастика. 11.05 — «Харыылаңар, горнистер!». 11.35 — «Гарсиа Лорканы өлүргеннер». Уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы. 12.45— «Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 13.45 — Москванын күрүне филармониязының үдегерлиг симфония оркестри И. Штраустуң чогаалдарын күүседир. Дирижеру —ССРЭ-нин улустуң артизи К. Иванов. 14.35—Медээлер. 14.40—15.40—Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

15.40 — «Орус дыл өөренип турар бис». 10-гу телекичээл.

МОСКВАДАН

16.00 — Медээлер. 16.20— «Сибирьде болгаш Ыраккы Чөөн чүктө». Кинопрограмма: «Зыряновская» шахта», «Благовещенск», «Нанай портрет», «Ламда воскресенье» 17.45— «Сээн ленинчи библиотекаң». 17.55 — Латви ССР-нин Күрүнениң үдегерлиг ниити ырызының концерти. Ригадан дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

18.25 — Телемедээлер. 18.40 «Хөй-ниити амыдыралының экраны». Дамчыдылга. 19.10— Телемедээлер. 19.20 — Чаллаадар.

МОСКВАДАН

19.25 — «Аныяктарның адрестери». Тула областа Опочня суурга ужуражылга. 20.00 — «Хөглүг ноталар». 20.15—Бүгүн делегейде. 20.30 — «Айтыылар — дилээшкиннер — шинтпирлер». Дамчыдылганы политиктиг тайылбырлакчы Л. А. Вознесенский чорудар. 21.25 — «Гарсиа Лорканы өлүргеннер». 2-ги сериязы. Уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 22.30 — «Ye». Информастыг программа. 23.05—00.50 — Футбол талазы-биле делегей маргылдаазы. ССРЭ-ниң шилиндек командазы — ГФР-ниң шилиндек командазы. Тбилисиден дамчыдылга. Чапсарда — Бүгүн делегейде. Информастыг программа.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.25 — «Аныяк спортчунуң улуг ареназы». 18.55 — «Орус чугаа».

КЫЗЫЛДАН

19.25—21.05 — Кыска хемчээлдиг уран-чечен телефильмнериң программазы: «Кызыл агитатор Трофим Глушков», «Сөөлгү ужуражылга».

агаар

Бүгүн республикага көжүп турар булуттаар, чамдык черлерге быскан хар чаар. Соңгубарын, үүк угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы 12—17, чамдык районнарга 6—11 градус соок болур.

Кызылга бичеборанныар. Хаттың күжү кошкак. Агаар дүне 25—27, хүндүс 14—16 градус соор.

Солуннуң дараазындагы номери ноябрь 23-те үнер.

ООЛДАР БОЛГАШ КЫСТАР!
КЫЗЫЛДЫҢ № 4 ОРТУМАК ПРОФЕССИОНАЛ-ТЕХНИКТИГ УЧИЛИЩЕЗИ 1979—1980 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА ДАРААЗЫНДА МЕРГЕЖИЛДЕРГЕ ӨӨРЕДИРИ-БИЛЕ ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР

1. Универсал токарьлар.
2. Фрезеровщиктер.
3. Аппаратуралар монтажниктери.
4. Механиктиг чыылда ажылдарының слесарьлары.
5. Аппаратуралар чыырының слесарьлары.

Сүргүүлдер айда 80—85 рубль түүнүг стипендияны алыр. Будурулге практиказының үезинде, өске хандырылгалардан аңгыда, ажылдап алган акшазының 33 хуузун база төлеп бээр.

Өөреникчилерни шиити чурттаар бажын-биле хандырар.

Училище Кызыл хоорайда чаа туттунуп турар заводка ажылдаар мергежилдиг ажылчыннарны белеткээр.

Өөренир хуусаазы 9 ай.

Өөредилгени бөлүктер чөтчелеттинген соонда эгедээр.

Айтыырларны дараазында адресче чорудар: Кызыл хоорай, Магистральная кудумчузу, бажың 1, Телефоннары: 2-21-09, 2-54-14.

КРАСНОЯРСКИНИҢ ПОЛИТЕХНИКТИГ ИНСТИТУДУНУҢ КЫЗЫЛДА ФИЛИАЛЫ 1979—1980 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА БЕЛЕТКЕЛ САЛБЫРЫНГА ДАРААЗЫНДА ТУСКАЙ МЕРГЕЖИЛДЕРГЕ ДЫҢНАКЧЫЛАРНЫ ХҮЛЭЭП АП ТУРАР

1. Автомобиль транспорт ажыглалы,
2. Улетпүр болгаш хамааты тудуг.

Белеткел салбырынга совхозтарның, тудугнуң, улетпүр, транспорт болгаш харылзаа бүдүрүлгелериниң ажылчыларын, Чепсектиг Күштерден халдашканнарны хүлээп алыр. Кирип турарлар сөөлгү ажылдан турган черниге 1979 чылдың ноябрь 25-ке чедир бир чылдан эвээш эвес стажтыг болган турар ужурлуг.

Ректорнуң адыига бижээн билдириишкинге әртеминиң дугайында документини, күш-ажыл дептериниң хоолгазын, ажылдап турган черинден чорудулга бижикти, будурулге характеристиказын, 286 майыктың эмчи шынзылгазын, 3х4 хемчээлдиг 6 фото-чуруктарны кожар.

Документилерни октябрь 1-ден эгелеп хүлээп ап турар. Кичээлдер декабрь 1-ден эгелээр. Өөренир хуусаазы 8 ай. Хүндүскү шактарда өөренир. Кирип алганнарга айда 40 рубль хемчээлдиг стипендияны бээр болгаш ниити чуртталга бажыңы-биле хандырар.

Белеткел салбырын доозарының экзаменнерин чедиишкиниг дужааганнарны киреринин экзаменнери чокка филиалга хүлээп алыр.

Документилерни бо адресче чорудар: Кызыл хоорай, Рабочая кудумчузу, 4, белеткел салбыры.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

КИНО

НОЯБРЬ 21-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Демир чажыртыныглыг кижи» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Дөскел чок оол» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Киночыында» 9.30, «Рояльдап ыт чоруп орган» 11.00, 12.30, 14.00, 15.30, «Кижини шылгаары» (2 сериялыг) 17.30, 20.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Золушка» 15.00, «Шынаага демисел» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«Тыва тудуг» трестиң өөредилге комбинады конструкциялар монтажниги-дашчызы деп тускай мергежилге өөредиринге сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур.

Өөренир хуусаазы 4 ай. Доосканнарны трестиң Кызыл хоорайда тудугларынга ажылдаары-биле чорудар.

Кичээлдерниң эгелээри 1979 чылдың декабрь 10-да.

Айда 75 рубль хемчээлдиг стипендияны сургуулдарга төлээр. Өске черлерден келгеннер чаагайжыды туттунган ниити чуртталга бажыңынга чурттаар.

Кирип турарлар дараазында документилерни эккээр ужурлуг: директорнуң адыига бижээн билдириишкин, паспорт, шериг биледи азы кийр бижилге, күш-ажыл дептери.

Адреси: Кызыл хоорай, Красноармейская кудумчузу, 76. Телефоннары: 2-27-02, 2-32-83.

СОНУУРГАЛ МЕРГЕЖИЛ АПАРГАН

Амгы үеде безин баш сөөгүнге кезиг кылырык эң дуржулгалыг кезер эмчилерге дагзын турар болгай. Үш муң чыл бурунгаалар баш сөөгүн даш чепсектер-биле адырып кескениниң әртемге үндезилээн чуруулгазын Рига чурттуг палеонтолог (черден казып тыпкан организмнерни шинчилээр әртемден) В. Дэрумс бүзүредап көргүзүптерге, эмчилер мырыңай кайгап каанар.

— Әрте-бурунгу эмчи бодунуң сорулгазын кайгамчыг эки күүсеткен —деп, әртемден чугаалаан. — Эң нарын кезилде эң бөдүүн херекселдериң дузазы-биле каш-ла шимчээшкиннериң соонда кылдынган турган. Бүзүлган сөөктер кончуг овварымчалыг ап кагдынган, балыгларның кыдыын дыка шеверин даараан. Кезиишкин чедиишкиниг әрткен дээрзин балыгның кыдыында тывылган сорбулар тодаргай көргүзүп турар.

В. Дэрумс— палеонтология талазы-биле эң улуг әртемденнериң биреэзи, ол мурнундан бээр әрте-бурунгу аарыгларны сонуургаар көдээ эмчи чораан. Ол бодунуң сонуургалы мергежил апарган-дыр деп түүнелди сөөлүнде чоорту билген. Дэрумс кандидат диссертациязын 65 харлыг турган камгалап алган. Палеонтология талазы-биле доктор диссертациязын база ол-ла темага камгалап алган. Ам бо үеде дуржулгалыг палеонтолог В. Дэрумстуң әртем талазы-биле консультация бербээнки чаңгыс-даа экспедиция Прибалтикада чок деп чугаалап болур. В. Дэрумс ийи улуг әртем шинчилел номун бижээн, оон ыңай ооң чүс ажыг әртем номнары совет болгаш даштыкы ном үндүрер черлерге парлаттынган.

— Медицина келир үеге баш удур ажылдыр көөр чүве төлээде, әрткен орукче хая көрнүр ужур база бар апаар —деп, Дэрумс чугаалап турар.— Кижилер 4000 чыл бурунгаар-ла үүштен алган антисептиканың (халдавыр тратпас аңаа удур чүүлдүң) дузазы-биле балыгны кончуг эки әмнеп билир чораан. Ындыг антисептиктиг чүүл болза амгы пенициллиннің ырак угу суук чүүл болур. Сынган сөөктү дүрген тудуштурарынга каткыыш, шарыг, даарашкы чүүлдерни кылыры дыка ажыктыг дээрзин бистиң бурунгуларывыс билир болгаш ажылдап чораан— деп, әртемден улай чугаалаан.

Латвияның әртем-шинчилел институду шенелде әмнелге чери болур. Ажыл шагы төөнүп турган, ындыг болза-даа, Вилис Янович бодунуң лабораториязындан үнүп чоруурунга далашпайн турган. Бижик машинаның чанында чаа бижип турар номнуң чара парлап каан арыннары оны чардыктырып турган.

— Кым-бир кижиге билдингир чүвени чеже-даа «чажыт» дижиривиске дөмей-ле билдине бээр— дигеш, әртемден хүлүмзүрүп каан. — Ам «Суг кырында хаяа» деп романны бижип доозуп тур мен — деп, ол чугаазын уламчылаан. 1972 чылда «Диесма» дээр ном үндүрер чер В. Дэрумстуң әртебурунгу даш чепсектиг век үезинде болуушкунну көргүзүп турар тоожузун парлап үндүрген. Чоокта автор база-ла «әрте-бурунгу» темага «Хүлер дирлип турда» деп романын бижип доосканы.

(СЭТА).

Редакцияның адреси: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харысалгалыг секретарының 2-23-35, секретарнаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг киллистериниң 2-37-13, пропаганда киллизиниң 2-31-75, культура киллизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-22-64, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация киллизиниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16405. Чагыг 2881.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1). ТС—01406